

3X EVEREST

Harry Kikstra

3x Everest

OVER LEVEN OP GROTE HOOGTE

De National Geographic Society is een van de grootste wetenschappelijke en educatieve non-profitorganisaties ter wereld. De Society is in 1888 opgericht ter vergroting en verspreiding van geografische kennis, en geeft een beeld van de wereld door middel van haar tijdschriften, boeken, kaarten, en interactieve media. *National Geographic Magazine*, het officiële tijdschrift van de Society, verschijnt in 29 talen en wordt maandelijks gelezen door veertig miljoen mensen in alle landen van de wereld. Het National Geographic Channel bereikt 290 miljoen huishoudens in 27 talen in 164 landen. De Society heeft ruim negenduizend onderzoeksprojecten gefinancierd. Bezoek de website van de National Geographic Society op www.nationalgeographic.com of ga naar de Nederlandse website: www.nationalgeographic.nl.

Dit boek is voor Julian.

© 2012 Harry Kikstra en Dutch Media Uitgevers bv, Amsterdam

Omslagontwerp Riesenkind

Omslagbeeld en auteursfoto Harry Kikstra

Cartografie G.O. graphics, Wijk bij Duurstede

Opmaak binnenwerk Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 1056 7

NUR 483

www.dutch-media.nl

www.nationalgeographic.nl/boeken

Dit is een uitgave van G+J Publishing CV en Dutch Media Uitgevers bv

Inhoud

2004

Alleen op de Everest 11

2005

Vier dagen in de Death Zone 75

2006

Sight On Everest 143

Nawoord 237

Dankwoord 251

Websites 255

The first question which you will ask and which I must try to answer is this: 'What is the use of climbing Mount Everest?' and my answer must at once be: 'It is no use.'

There is not the slightest prospect of any gain whatsoever. Oh, we may learn a little about the behaviour of the human body at high altitudes, and possibly medical men may turn our observation to some account for the purposes of aviation. But otherwise nothing will come of it.

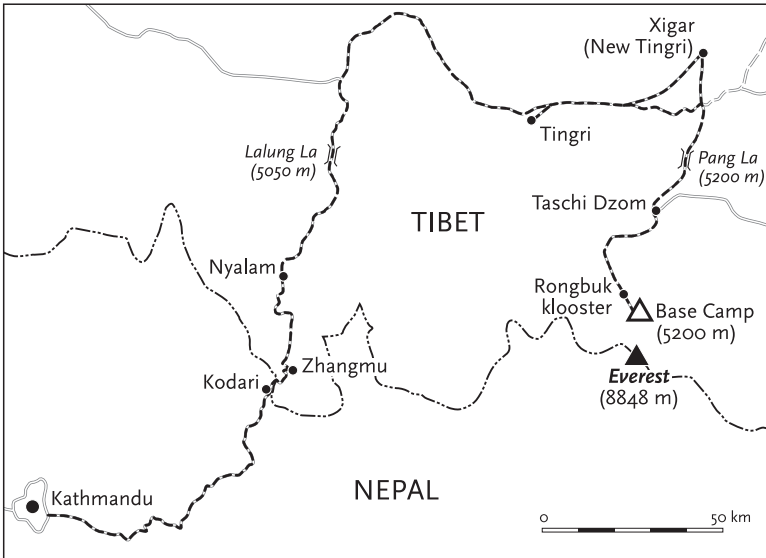
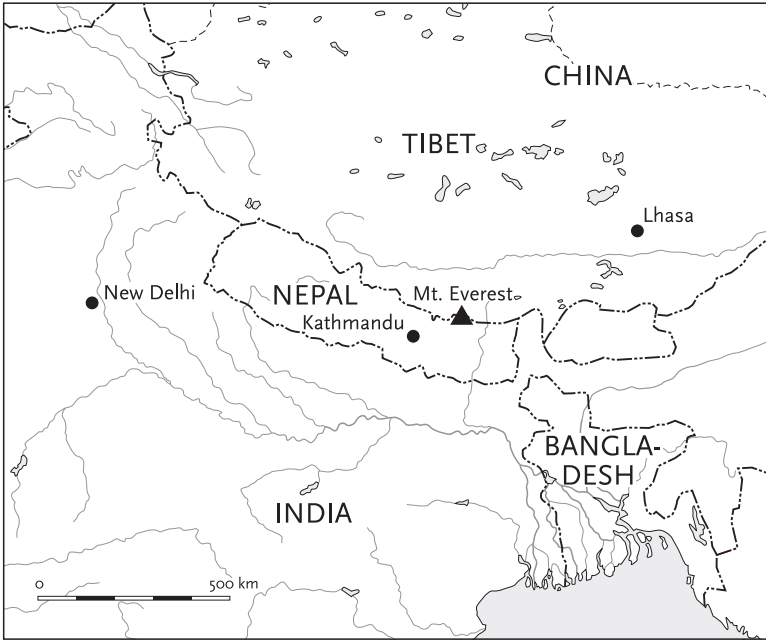
We shall not bring back a single bit of gold or silver, not a gem, nor any coal or iron. We shall not find a single foot of earth that can be planted with crops to raise food. It's no use.

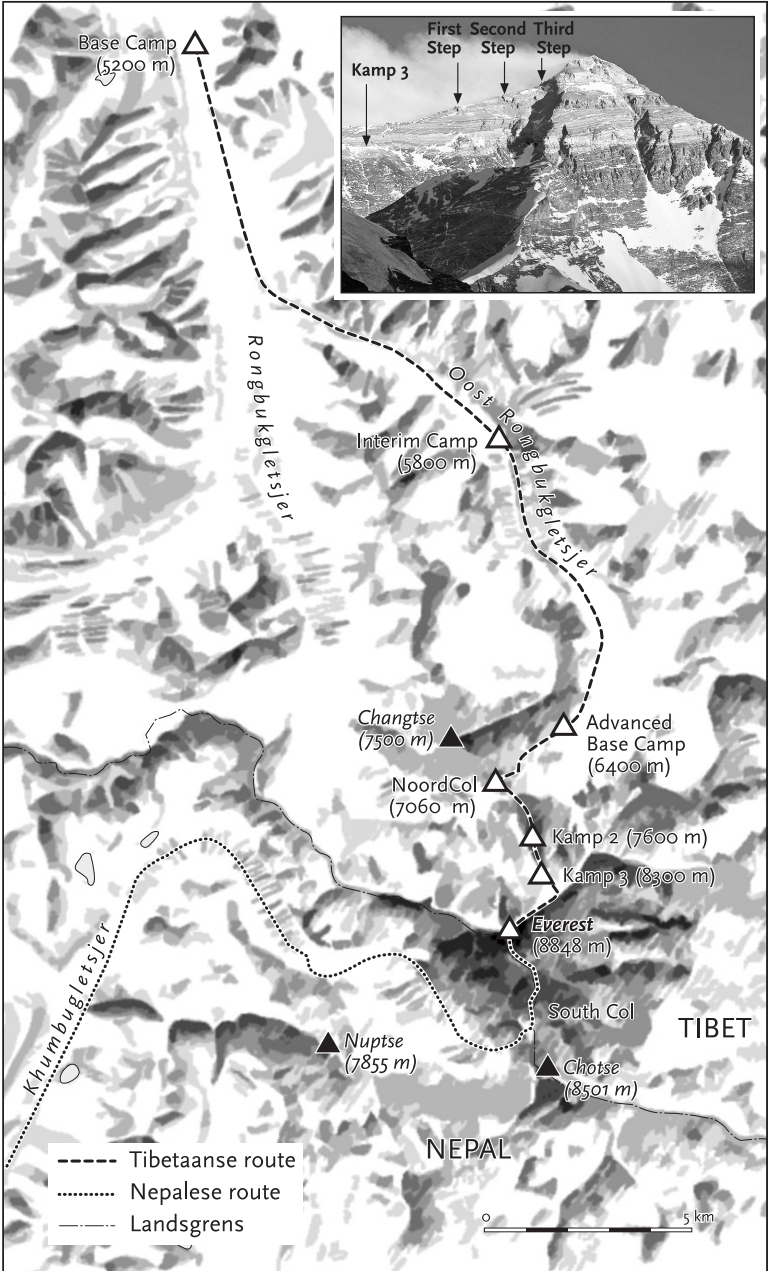
So, if you cannot understand that there is something in man which responds to the challenge of this mountain and goes out to meet it, that the struggle is the struggle of life itself upward and forever upward, then you won't see why we go.

What we get from this adventure is just sheer joy. And joy is, after all, the end of life. We do not live to eat and make money. We eat and make money to be able to enjoy life. That is what life means and what life is for.

George Leigh Mallory, 1922

Voor het laatst gezien vlak bij de top van de Mount Everest

2004

Alleen op de Everest

18 september 2004

De sneeuw wekt me. Knipperend maak ik mijn wimpers vrij, kijk door de kleine opening van mijn slaapzak en zie vaag het gele tentdoek boven me. Even ben ik de weg kwijt; de combinatie van de tent en de vallende ijzige stukjes sneeuw is vreemd. Maar dan komt de wereld in focus en zie ik dat het rijp is. Het vocht in mijn adem is tegen het doek van de binnentent aan gecondenseerd en vervolgens bevroren; de ijsdeeltjes dwarrelen nu af en toe naar beneden omdat de tent een beetje beweegt. Het waait, maar van de storm van gisteren is blijkbaar niet veel meer over, het geklapper van het tentdoek is nagenoeg verdwenen. Ik strek me uit in mijn warme slaapzak en wil me nog een keertje omdraaien, maar stop die beweging halverwege. Er klopt iets niet.

Het duurt even, maar dan realiseer ik me waar ik ben en wat er mis is. Of liever gezegd: wat er níét mis is en het stemt me vrolijk. Ik ben zojuist wakker geworden op 7500 meter hoogte, alleen in een tent op een smalle sneeuwgraat. Het vreemde is dat ik me voel alsof ik in een tentje op de Veluwe lig; het is precies warm genoeg in mijn slaapzak, ik heb lekker geslapen, heb geen last gehad van hoofdpijn en de oververmoeidheid van gistermiddag lijkt verdwenen. De zuurstoffles is nog onaangeroerd en ik heb alweer flinke trek. Mijn humeur is goed. Het voelt comfortabel.

Het is erg aantrekkelijk om nog even te blijven liggen. Ik merk aan mijn gezicht dat het net buiten de slaapzak zeker zo'n 60 graden kouder is dan net erin, maar mijn nieuwsgierigheid wint het van mijn luiheid en ik wurm mijn in thermisch ondergoed gestoken lichaam uit de slaapzak en in mijn donspak. Dat kost toch flink wat moeite! Ik ga weer even liggen om op adem te komen. Maar ik ben te benieuwd: zou het buiten misschien echt opgeklaard zijn?

De rits van de binnentent gaat gemakkelijk open en ik zoek de rits van de buitentent, die ergens in de sneeuw verstopt zit. Met gestrekte arm trek ik

de sluiting langzaam omhoog. Een koude stroom lucht valt op mijn gezicht, maar ik merk het nauwelijks omdat mijn aandacht zich op de rotswand links boven de tentingang heeft gevestigd. De top van de wereld, met een diepblauwe lucht erboven. Ernaast is de lucht iets verduisterd doordat de aan de andere kant opkomende zon een lange schaduw over de grens van Nepal en Tibet werpt. De schaduw van de hoogste berg ter wereld. Erg dichtbij.

Nooit in mijn leven heb ik me zeker gevoeld dan tijdens de laatste twee dagen; rijdend over de Karakoram Highway en nu in Islamabad, in de drukkende hitte van eind augustus. Keurig had ik me de afgelopen twee maanden verre gehouden van zogenaamd verse eieren en andere salmonellavriendelijke kiponderdelen, maar nadat ik zes weken in de bergen heb doorgebracht heeft de eerste lunch in de bewoonde wereld me waarschijnlijk de das omgedaan. In plaats van uit te rusten en me vol te stouwen met de benodigde calorieën voor de volgende tocht hang ik nu met mijn gezicht boven het te kleine afvalbakje, spugend terwijl het laatste beetje vocht in mijn lichaam me via mijn achterkant verlaat.

Morgen vertrekken we naar Amsterdam en twee dagen later vlieg ik weer eenzelfde stuk terug, maar dan naar Kathmandu. Een onzinnige route: 13 000 kilometer omvliegen om 1000 kilometer verderop te komen, maar door de gespannen situatie in de regio zijn er geen andere vluchten beschikbaar, althans geen betaalbare. En voor de verzekering is het ook handiger om even in Nederland te zijn, zodat de teller van het maximale aantal dagen per trip weer op nul kan. Ik heb voldoende air-miles achter de kiezen om me niet te druk te maken over wat extra uren in de lucht, maar nu heb ik even geen zin in de lange ongemakkelijke zit met slechts een handjevol toiletten voor een paar honderd man.

Normaliter zorg je voor de start van de beklimming van de Everest dat je in topconditie bent en tegelijkertijd iets zwaarder dan normaal omdat je erg veel energie zult verbruiken. Nu kan ik niet eens op eigen kracht terug naar het bed komen en over een week word ik in het Tibetaanse basiskamp van Mount Everest verwacht.

Ben ik toch te eigenwijs geweest? De meningen waren verdeeld: de

meerderheid van mijn vrienden zei dat een beklimming van de ruim 7500 meter hoge Chogolisa zoveel fysieke en mentale energie zou kosten dat ik geen schijn van kans zou hebben om wat dan ook te bereiken op de Everest. Maar mijn idee en dat van een kleinere minderheid was om in de bergen van Pakistan te acclimatiseren en de in Nederland zo verwaarloosde bergspieren te kweken ter voorbereiding van de beklimming in Tibet, waardoor de beklimming van de Everest misschien wat gemakkelijker zou gaan. Tot een paar dagen geleden voelde ik me ijzersterk, maar deze uitputtingsslag is in elk geval het slechtste wat me kan overkomen, dus wie er gelijk heeft kan ik nog niet zeggen.

Marian brengt me nog wat lauwe kruidenthee, aanbevolen door de lokale arts. Het kleinste slokje bronwater komt er telkens binnen vijf minuten alweer uit, vergezeld door gele en nu ook zwarte gal; ik moet echt wat vocht binnenhouden. Terwijl ik bij kennis probeer te blijven gaat zij door met inpakken, ik heb er geen kracht meer voor.

De expeditie viel erg tegen. Niemand was gemotiveerd en we hebben mede door het aanhoudende slechte weer in de bergen de top niet gehaald. We hebben samen veel onenigheid gehad de afgelopen weken en de spanningen zijn hoog opgelopen.

Marian heeft zelf al wekenlang erg veel last van haar ingewanden en is ook enorm verzwakt, maar toch ben ik nu volledig van haar afhankelijk. Ik kan door de agressieve bacteriën in mijn lichaam nauwelijks meer praten, laat staan het zware inpakwerk doen, en ben haar dankbaar dat ze haar trots opzijzet om mij te helpen.

Vragend houdt ze telkens iets omhoog en ik wijs naar links – de tonnen – of naar rechts – de tassen. Ze valt zelf ook al bijna in slaap, maar plaatst zonder morren de spullen waar ik ze hebben wil. Al mijn spullen moeten worden verdeeld: de grote kunststof tonnen worden verscheept en komen pas over enkele weken aan in Nederland, als ik al lang en breed in Tibet zit. We zijn hier de enige Nederlanders in het verder Zuid-Afrikaanse team; alles wat ik over een paar dagen voor de komende beklimming weer nodig heb, moet nu mee in onze bagage en dus zitten de tassen al bijna vol met mijn grote schoenen, slaapzakken, matrassjes en andere uitrusting.

Ruim twee maanden geleden heeft expeditieleider Werner al de overige tonnen bij me thuis opgehaald. Gevuld met klimspullen die ik dubbel heb, aangevuld met boeken, chocola, snoep en drop. Hij had geregeld dat de luchtvaartmaatschappij onze bagage gratis mee zou nemen, dus er was geen limiet en daar heb ik mijn voordeel mee gedaan. Ik weet hoe belangrijk het zal zijn om veel, energierijk én smakelijk te eten en om je een beetje thuis te voelen op een hoge berg.

Werner liep net als ik al langer met plannen rond om een Everest-expeditie te organiseren. Een kleine twee jaar geleden had hij een bijeenkomst georganiseerd om uit de in zijn oproep geïnteresseerde Nederlanders een team samen te stellen. Er was een grote groep komen opdagen in de Rotterdamse dierentuin waar hij werkt en samen bekeken we de film die hij gemaakt had over zijn laatste expeditie naar de ruim 8000 meter hoge Shishapangma, een 'achtduizender' dus, een van de veertien hoogste bergen ter wereld.

Hoewel Werner en zijn teamgenoot Marc door aanhoudend slecht weer de top niet haalden, was het goed te zien dat het moreel goed bleef en dat het allemaal redelijk georganiseerd leek te zijn.

Na de film kwamen er veel opmerkingen en vragen over basale expeditiezaken waardoor ik me begon af te vragen of ik wel met iemand uit deze groep aan een touw zou durven te gaan, zeker nadat men zich voorgesteld had en de tot nu toe opgedane hoogte-ervaringen deelde met de rest. De meesten waren nog nooit buiten de Alpen geweest, hadden vaak niet meer dan enkele dagen aan een tocht besteed en nu wilden ze in twee maanden tijd naar bijna 9 kilometer hoogte klimmen? Dat leek me een beetje onverstandig, zo niet gevaarlijk overmoedig.

Na de bijeenkomst bleef ik met mijn maat Ron en nog een paar anderen hangen om met Werner na te praten. Ook de overige overgebleven klimmers uitten hun bezorgdheid over de rest van de reeds vertrokken aspirant-klimmers. Met sommigen zouden we ons zeker niet op ons gemak voelen, daar waren we het snel over eens. Werner had dezelfde bedenkingen en de volgende periodes hield hij vooral met ons kleine groepje contact voor een eventuele najaarsexpeditie in 2004.

Zelf had ik erg getwijfeld of ik me voor de bijeenkomst zou aanmelden; mijn hoogst bereikte punt tot nu toe was de top van de 6962 meter hoge Aconcagua. Hoewel het de hoogste berg van Zuid-Amerika en zelfs de hoogste top buiten Azië is, is de top nog steeds bijna 2 kilometer lager dan die van de Everest. Maar ik had zowel de Aconcagua als de Denali – de hoogste berg van Noord-Amerika – twee keer succesvol beklommen en op beide bergen groepen gegidst.

Beide bergen zijn onderdeel van de 7 *summits*, de verzamelnaam voor de hoogste top van elk van de zeven continenten. Eerder had ik ook al de hoogste berg van Afrika, Europa en Oceanië beklommen, respectievelijk de Kilimanjaro, de Elbrus en de Carstensz Piramide, en dus blijven voor mij alleen nog de hoogste bergen van Azië en Antarctica over om mijn 7 *summits*-lijst te completeren. Een expeditie naar Mount Vinson, de hoogste berg van het zuidelijkste continent, is zo duur dat die nog wel even zal moeten wachten, maar een budgetexpeditie naar de Everest leek nu binnen bereik, zowel financieel als mentaal.

Ik wilde graag zelf een expeditie organiseren en die via 7summits.com aanbieden en ging op zoek naar partners. Eerder had ik al met diverse ervaren Everest-expeditieleiders gesproken over een mogelijke samenwerking en velen waren geïnteresseerd, maar ik wil altijd eerst zelf een keer de bergen beklommen hebben, zodat ik tenminste uit eigen ervaring weet waar ik over spreek en mijn klanten goed kan voorlichten.

Ik zou na onze mooie tochten samen op de Mont Blanc en de Denali het liefst weer samen met Ron gaan, maar hij kreeg een paar maanden later door zijn baan bij buitensportzaak Bever een goede kans om al in het voorjaar van 2004 met een grotendeels gesponsorde andere expeditie mee te gaan, samen met Wilco van Rooijen en Rex Snelder. Hoewel de expeditie een succes was omdat iedereen levend terugkeerde en Wilco zelfs de top haalde, overleefde Ron het maar ternauwernood.

Nadat hij was gevallen op de gladde sneeuwgraat op ruim 7000 meter hoogte, gleed hij snel naar de afgrond. Hij probeerde nog het vaste touw te grijpen, maar om onverklaarbare redenen hield een Bulgaarse klimster dat touw expres omhoog, zodat Ron eronderdoor gleed. Hij

kwam met een juiste dosis geluk tot stilstand op de boven de afgrond gelegen rotsen en beschadigde niet alleen zijn kleren en ego, maar ook zijn enkel. Bikkelhard als hij is probeerde hij een paar dagen later nog een keer omhoog te gaan, maar de pijn was te erg. Zijn expeditie was voorbij. Ron vond de zestien dagen op Denali nog net te doen, maar had het na de avonturen op de Everest helemaal gehad met lange expedities, hij is meer een man voor korte en technische – moeilijke – beklimmingen.

Of het karma was of niet, de Bulgarse, die al door velen gewaar-schuwd was niet verder omhoog te gaan omdat ze niet voldoende ervaring had, klom door nadat ze bijna Rons dood op haar geweten had gehad. Ze kwam nooit meer beneden. Welkom op de Everest, het hoogste circus én kerkhof ter wereld.

Op Schiphol worden we door Marians ouders opgehaald en naar huis gebracht. Ik word meteen in bed gestopt met een handvol medicijnen en een pot thee en val eindelijk in slaap. Overmorgen moet ik weer vertrekken, maar een van onze grote tassen met al mijn klimspullen is niet aangekomen en het is de volgende ochtend nog steeds onduidelijk waar hij gebleven is. Zonder mijn speciale warme hoogteschoenen heeft het geen zin om de berg op te gaan; dan kan ik net zo goed thuis mijn tenen een paar dagen in de diepvries stoppen, met hetzelfde gevolg: afgevroren tenen en misschien wel voeten. Mijn humeur daalt tot een dieptepunt. Ik voel me nog steeds doodziek en ik kan weinig genieten van onze laatste dag samen. Ik vraag me af of ik niet gewoon beter thuis kan blijven. Hoeveel slechte voortekenen heb ik nog nodig?

Pas 's avonds laat wordt de tas thuis afgeleverd en kan ik de boel weer ompakken, een paar uur voor het vertrek naar Schiphol. Mijn beste vriend Romke brengt me zoals zo vaak weer weg en laat Marian en mij alleen. Het afscheid is koel. Ze kent de risico's van de Everest, maar is zelf ook nog steeds ziek. Er zijn veel harde dingen gezegd de afgelopen weken en we hebben geen tijd gehad om andere onuitgesproken zaken door te nemen.

Eenmaal in de lucht komt mijn eetlust gelukkig weer een beetje terug. Dat komt goed uit want ik word tijdens de diverse korte Gulf Air-vluchten naar Kathmandu getrakteerd op allerlei relatief smakelijke hapjes van uiteenlopende herkomst, die voor het eerst sinds een kleine week mijn maag weer vullen. Ik ben door de salmonella-aanval sterk afgevallen. Vanochtend woog ik nog maar 73 kilo, zo'n 10 procent minder dan normaal. Het baart me zorgen, want ik zou aan het begin van de expeditie juist veel méér dan normaal moeten wegen. Doorgaans is de eetlust op grote hoogte gering, terwijl je zelfs in rust al extra veel calorieën verbrandt door je verhoogde hartslag en het acclimatisatieproces.

Maar zoals zo vaak komt samen met mijn eetlust ook mijn goede zin weer terug. Ik geniet van het vooruitzicht op een tocht naar de Everest. De vele overstappen en controles geven in tegenstelling tot directe vluchten tenminste het gevoel dat ik reis, en mijn humeur wordt verder de goede richting op geholpen door de vrolijkheid en het overdreven drama van de diverse Bollywoodfilms die worden vertoond.

Terwijl het vliegtuigje op de geprojecteerde kaart steeds dichter naar Kathmandu kruipt, verschijnt er plots een andere naam in beeld, iets ten noorden van de stad, op de grens met Tibet. *MT. EVEREST.*

De berg ligt deels in Tibet, deels in Nepal. De grens loopt over de berg heen: als je op de top staat kun je met elk been in een verschillend land staan. De eerste twee Nederlandse Everest-expedities vonden plaats in 1982 en 1984, de eerste via de Tibetaanse route en de tweede via de Nepalese kant. Deze twee hoofdroutes werden al langer gebruikt, zo probeerde George Mallory in 1922 al de top te bereiken via de Tibetaanse noordoostgraaf.

De Nepalese zuidoostgraaf werd al snel de standaardroute nadat Nepal in 1950 zijn grenzen had geopend voor buitenlanders, en de eerste geregistreerde beklimming door Tenzing Norgay en Sir Edmund Hillary vond al drie jaar later via deze route plaats. Mount Everest is een groot massief en er zijn dan ook andere wegen naar de top mogelijk; de berg is tot nu toe via ruim een dozijn andere routes succesvol beklom-

men, evenals via verschillende subvarianten, maar het merendeel van de klimmers gebruikt nog steeds een van de twee traditionele routes.

Beide routes hebben hun voor- en nadelen. In het algemeen wordt de Nepalese kant als gemakkelijker gezien, met de grootste objectieve gevaren relatief laag op de berg: de gevaarlijke tocht door het ijslabyrint van de Khumbu Ijsval, waar tientallen meters hoge torens van ijs elk moment kunnen omvallen. Het gebied bevindt zich grotendeels nog onder de 6000 metergrens, maar toch is dit de dodelijkste passage. Meerdere klimmers en vooral de ondersteunende sherpa's hebben hier al de dood gevonden.

Ook de tocht naar het basiskamp is langer en de kosten zijn vaak meer dan twee keer zo hoog als aan de Tibetaanse kant. Daar is het basiskamp met auto's te bereiken en zijn de kosten voor de benodigde klimvergunning lager, maar op de laatste klim naar de top kom je drie moeilijke rots passages tegen en verblijf je erg lang op grote en gevaarlijke hoogte.

Tegenwoordig zijn de aantallen klimmers redelijk over beide kanten verdeeld, maar vooral vanwege de hoge prijzen van de commerciële expedities aan de zuidelijke Nepalese kant is de tweedeling tussen de klimmers vaak een financiële kwestie: heb je voldoende geld en schrikt een bedrag van 50 000 à 75 000 dollar je niet af, dan is de kans groot dat je via Nepal klimt. Anders blijft alleen Tibet over, waar de fullservice-expedities minder dan de helft kosten. In bijna alle gevallen beginnen de expedities in Nepal, het klimcentrum van de Himalaya.

Kathmandu is de hoofdstad van Nepal, een klein landje vergeleken met de reuzen China en India die het volledig omgeven. Het is bijna vier keer zo groot als Nederland en heeft een kleine dertig miljoen inwoners, die voornamelijk afhankelijk zijn van de landbouw. Toch is het nooit gekoloniseerd, waarschijnlijk omdat er eigenlijk niets te halen valt. Nepal heeft geen natuurlijke bodemschatten en het is een van de armste landen ter wereld. Althans op klassiek economisch gebied, want de natuur is overweldigend, en behalve door trippende hippies, andere zweverige types en een kleine groep expeditieklimmers wordt

Nepal nu ook langzaam wat meer door het mainstream toerisme ontdekt. De mooie trekkings langs vriendelijk geprijsde theehuisjes zijn niet geschikt voor de gemiddelde Costa Brava-ganger – er wordt nog geen Nederlands gesproken en de tochten zijn inspannend – maar iedereen die weleens van de mooie huttentochten in de Alpen heeft genoten, kan zijn hart ophalen tijdens de schitterende tochten in het bergachtige koninkrijk.

Zelfs een expeditie zonder winstoogetmerk zoals de onze heeft lokale hulp nodig. Er zijn verschillende expeditiebedrijfjes in Kathmandu die tegen betaling alle logistiek en andere praktische zaken kunnen regelen. Als je zelf de vergunningen, visa, voedsel- en materiaalinkoop en het inhuren van personeel wilt gaan organiseren ben je niet alleen veel tijd kwijt, maar uiteindelijk ben je waarschijnlijk ook veel duurder uit.

Werner heeft gekozen voor Island Trekking. Eigenaar en contactpersoon Tandy haalt me zoals afgesproken op van het vliegveld, en terwijl het flink regent rijden we door de drukke straten naar het hotelletje in het centrum. De meeste wegen zijn geasfalteerd, maar voor de rest ziet het er op het eerste gezicht uit als zoveel andere ontwikkelingslanden: de huizen lijken elk moment te kunnen instorten, overal hangen elektriciteitskabels boven de straten, iedereen probeert van alles aan elkaar te verkopen, en de gevels van de middenklassenhuizen worden ontzien door bakbeesten van airconditioners.

Een groot verschil met Pakistan is de aanwezigheid van vrouwen op straat, zowel in aantal als in presentatie. Nu pas besef ik hoe weinig vrouwen we in de Islamitische Republiek gezien hebben. De Pakistani waren vriendelijk, maar de grote drommen mensen die overal aanwezig waren, bestonden grotendeels uit mannen. Alleen in Islamabad, waar ook veel hindoes wonen, verschenen nog wat vrouwen op straat, maar hoewel velen zonder hoofddoek rondliepen en ons vriendelijk aanspraken en hulp aanboden, waren ze allemaal erg conservatief gekleed.

Hier is het een feest en ik geniet van mooie vrouwen van alle leeftijden die gekleed gaan in veelal felrode sari's en al even vrolijk gekleurde accessoires, en die hun prachtige lange donkere haar op vele manieren

laten zien. De hoge leeftijd van veel dames weerhoudt hen er niet van om met ontblote buiken rond te lopen en me flirtend aan te kijken.

De regen is opgehouden en een drukkende warmte is onmiddellijk het gevolg. Het is snel donker geworden, maar ondanks de lange tocht heb ik door het tijdsverschil nog geen slaap en daarom ga ik de buurt maar eens verkennen.

Het is altijd druk in de straten van Kathmandu. Toch zie ik weinig toeristen, hoewel ik aan de rand van Thamel slaap. Dat is de bekendste wijk van de stad, bezaaid met kleine winkeltjes gevuld met lokale kunst, kleding en illegale cd's, met pizzeria's en andere westerse restaurants, cafés met livemuziek, luid toeterende taxi's en rinkelende riksja's. Dit alles wordt omgeven door een onophoudelijke stroom van zachtjes fluisterende Nepalezen die vinden dat ik echt hun tijgerbalsem en hajsiesj moet proberen, want die zijn echt uniek en nu extra voordelig, alleen omdat ik hun vriend ben! Het is geweldig en ik voel me eigenlijk vanaf het eerste moment thuis in deze gezellige chaos.

De van slachting vrijgestelde zwerfkoeien vervangen samen met de honden de etensresten op straat door uitwerpselen. Hoewel het er allemaal niet erg smakelijk uitziet en de geur van rottend voedsel niet echt stimulerend werkt, voel ik dat mijn lichaam uitgehongerd is en de verloren kilo's weer wil aanvullen; bij elk restaurantje loopt het water me in de mond als ik de kruidige en vette geuren opsnuif. Ik moet voorkomen dat ik hier nóg zieker word, want met de hygiëne neemt men het hier niet zo nauw en ik zou de eerste niet zijn wiens expeditie al in Kathmandu eindigt met een zware voedselvergiftiging, en ik ben nog niet eens hersteld van de vorige.

Als ik nog een serieuze poging wil wagen op de Everest heeft mijn lichaam echter veel energie nodig; ik leef al een week op mijn reserves en die zal ik later nog hard nodig hebben, dus is het zaak om ze weer zo snel en zo goed mogelijk aan te vullen. Uiteindelijk haal ik veel bronwater, wat soep en een flinke bak witte rijst, maar ik kan ook de pizzeria niet weerstaan. Mijn lichaam vraagt om vet en ik moet het er maar op wagen.

Tijdens het eten voel ik me eenzaam en ik vraag me af wat me hier gebracht heeft en wat ik hier nou eigenlijk kom doen. Waarom zou iemand zijn leven wagen om een berg te beklimmen? Omdat het de hoogste is? Het is een rare motivatie, maar klimmen is wat dat betreft sowieso een vreemde sport. Je gaat omhoog, je komt weer beneden. Als je het overleeft is het enige verschil dat je daarna weet hoe het daarboven was. Ik geniet altijd van de vergezichten vanaf de bergen, de machtige natuur, de uitdaging die je jezelf stelt. Maar er zijn genoeg bergen in de Alpen waar ik nog geen voet op heb gezet, dus waarom de halve wereld over om mijn leven te wagen door de Everest te trotseren? Misschien kom ik er pas echt achter als ik het probeer.

Jaren geleden zei ik vaak dat ik misschien nog een paar andere bergen zou willen beklimmen, maar dat de Everest simpelweg te gevaarlijk is. Er kwamen te veel mensen om, er waren te veel factoren die je niet kon beïnvloeden. Ongemerkt bleek door het vergroten van mijn eigen ervaring en het bijbehorende zelfvertrouwen een poging tot een beklimming van de Everest binnen mijn bereik gekomen. Het lijkt alsof mijn grenzen langzamerhand steeds verder van me af zijn komen te liggen en zonder dat ik precies kan aangeven wanneer het gebeurde, omvatte mijn 'comfortzone' ineens de hoogste berg ter wereld. In plaats van als iets onmogelijks voelde het al bijna vertrouwd, zo vertrouwd dat ik het nu ga proberen. Ik weet dat het eigenlijk zinloos is, het beklimmen van een berg puur en alleen omdat het de hoogste is. Toch trekt het. *Because it's there.*

Na de maaltijd klim ik op het dak van mijn hotel en kijk over de donkere daken van Kathmandu, terwijl mijn satelliettelefoon druk bezig is uit te zoeken waar we zijn en een signaal probeert op te pikken. Het toestel was een cadeau van Ap Verheggen, beeldend kunstenaar uit Den Haag. Ap nam anderhalf jaar geleden contact met me op, toen ik voor de tv-productie van de *PlanetRace* in Marokko aan het werk was. Hij had een enorm kunstwerk gemaakt voor het nieuwe kantoor van Shell in Rijswijk: *Terra Incognita*, gebaseerd op de 7 summits.

Het is een prachtige serie van zeven grote bronzen beelden, die elk een stukje schil van de aarde voorstellen, met de hoogste top van een

continent als middelpunt. Tijdens zijn research voor het kunstwerk was hij op mijn website 7summits.com gestuit en had zich daardoor laten inspireren. Toen ons na het eerste e-mailcontact duidelijk werd dat we beiden Nederlanders waren, spraken we in levenden lijve af en bezochten samen het gebouw. Hoewel we afkomstig zijn uit uiteengelegen delen van het land – hij komt uit het zuiden, ik ben een noorderling – bleken Ap en ik gelijkgestemde zielen die het leven niet zo serieus nemen als gebruikelijk is in ons land. Sindsdien zien we elkaar regelmatig voor een gezellig avondje stappen en hij heeft de kostbare telefoon geschonken als vriendschappelijke steun en als dank voor de geleverde inspiratie.

Het grote verschil met de bekendere gsm's is dat de signalen niet via kleine grondzenders worden doorgegeven, maar dat er contact wordt gemaakt via een satelliet. Het voordeel is dat je buiten de bewoonde wereld gewoon kunt bellen, het nadeel is dat je telefoon wel vrij zicht op de satelliet moet hebben, binnenshuis en tussen steile bergwanden zal hij het niet doen. De kosten van bellen via satelliet zijn de afgelopen jaren flink gedaald en in het buitenland is het vaak zelfs goedkoper dan bellen met een gsm, door de bijbehorende hoge internationale tarieven.

Het duurt even voordat ik verbinding krijg, maar dan kan ik met maar een beetje vertraging toch helder aan het thuisfront doorgeven dat ik heelhuids ben gearriveerd, dat mijn bagage deze keer ook mee is gekomen en dat ik me weer een stuk beter voel. Het is haast niet voor te stellen dat de telefoon het ook zal doen in het niemandsland rond de Everest, maar het geeft toch een veilig gevoel. Hier in de grote stad is het nog vrij normaal om mobiel te bellen; zoals in veel ontwikkelingslanden wordt ook in Nepal de fase van vastelijntelefonie overgeslagen en veel Nepalezen die nog nooit iemand gebeld hadden, telefoneren voor het eerst meteen via mobiele telefoons.

Na een onrustige nacht vol donderbuien, zoemende muggen en blaffende honden word ik toch vrolijk wakker. Al het eten is binnenge-

bleven, de zon is doorgebroken en ik voel dat ik meer energie heb. Ik stuif gewapend met mijn fototoestel de straat op. Het heeft met mijn lengte en blonde haar toch geen zin om te proberen te verhullen dat ik een toerist ben, dus kan ik er maar beter gebruik van maken en een toeristische tocht maken. Allereerst een bezoek aan het vlakbij gelegen Swayambhunath-complex, ook wel *Monkey Temple* genaamd vanwege de troep apen die er rondzwerft.

Het prachtige gebied wordt gedeeld door zowel hindoeïstische als boeddhistische tempels, en enkele beelden combineren de twee geloven zelfs. En dat terwijl hun beider grondslagen veel verder uiteen liggen dan bijvoorbeeld het christendom en de islam, die wat dat betreft nog wat kunnen leren van de tolerantie die hier tentoongespreid wordt.

Na een lange wandeling over het uitgestrekte terrein houd ik een taxi aan. De kosten van taxi's zijn meestal vrij laag in arme landen en een taxirit is altijd een gegarandeerd avontuur, hoewel de risico's misschien nog wel groter zijn dan die van een beklimming. Ook deze kleine, gele blikken doos van een onbestemd merk zou onze АРК-keuring nog geen minuut overleven, maar de chauffeur kijkt me vrolijk aan en we spreken een prijs af. Ik heb eigenlijk nog geen idee wat een ritje hier moet kosten, maar ik noem quasinonchalant een straatnaam alsof ik hier al jaren woon en halveer vervolgens zijn gevraagde prijs. Hij protesteert nog even, maar gaat dan akkoord en geeft stilzwijgend flink gas, zodat ik weet dat ik waarschijnlijk nog steeds te veel betaal, maar niet volledig opgelicht word. Dat lijkt me voor minder dan een euro ook niet echt mogelijk.

De drukte zorgt ervoor dat de snelheid dermate onder controle blijft dat ik me nog veilig voel en de jonge chauffeur weet het kleine autootje behendig door de opstoppingen heen te loodsen. Toch is het me duidelijk dat dit niet de ideale manier is om de stad te leren kennen. Het wordt tijd om een fiets te zoeken.

Vlak bij het hotel vind ik een fietsenzaak, waar men me na wat verbaasde blikken wel een fiets wil verhuren. Of ik wel eerder gefietst heb? Ja, dat heb ik. Oké, even mijn naam en paspoortnummer opschrijven en twee dollar betalen, voldoende voor vierentwintig uur fietshuur.

Een borg is niet nodig. De eigenaar hoeft mijn paspoort niet te zien om het nummer te controleren. Hij geeft me in goed vertrouwen de sleuteltjes van het slot mee en stopt nadat hij me heeft uitgezwaaid zijn hand weer in een pot met vet om een ketting te smeren.

Mijn verbazing over het vertrouwen dat ik krijg wordt door de adrenaline snel naar de achtergrond gedrukt. Het verkeer rijdt officieel links, maar in de praktijk wordt elk stukje beschikbare weg in beide richtingen gebruikt en geldt het recht van het snelste en grootste voertuig. Het grootste ben ik zeker niet, maar op het gebied van de snelheid werpt mijn jarenlange training in Groningen en Amsterdam zijn vruchten af en ik passeer al zigzaggend de verbaasde gezichten van de Nepalese chauffeurs. De kinderen lachen me toe en roepen me vrolijk na; ze zien niet zo vaak blonde fietsers te midden van het drukke autoverkeer.

Kathmandu blijkt rond de bruggen een paar venijnige klimmetjes te bevatten en ik voel dat mijn lichaam nog ver van zijn normale kracht verwijderd is. Toch voelt het goed om weer lichamelijk bezig te zijn en ik fiets willekeurig steegjes in om de walmende grote straten te vermijden.

Als ik bij een kraampje stop om wat water en iets te eten te kopen kijk ik op mijn onduidelijke stadsplattegrond en na enig gepuzzel zie ik dat ik het grootste gedeelte van de stad doorkruist heb en vlak bij de Boudhanath- of Bodnath-stoepa moet zijn, een van de grootste boeddhistische monumenten ter wereld en een UNESCO Werelderfgoed. Het is nog even zoeken omdat straatnamen hier vaak niet of alleen in het Nepalees aangegeven staan, maar dan heb ik de ingang gevonden en de rest van de middag loop ik rond de met kleine winkeltjes omgeven stoepa. Er zijn bijna geen westerse toeristen, maar wel groepjes Tibetaanse monniken die biddend rondlopen, diverse kleine kloosters en allerlei winkeltjes en handelaren die gebedsvlaggen en gebedsmomentjes verkopen. Ik vind zelfs een internetcafé, zodat ik mijn dagelijkse verslag kan schrijven, uitkijkend op de 40 meter hoge toren waarop de alziende ogen van Boeddha geschilderd zijn.

Misschien ben ik eerder een klimmende reiziger dan een reizende klimmer. Voor mij zijn de plaatselijke culturen en indrukwekkende natuur rondom de hoogste bergen ter wereld even belangrijk als de

beklimming ervan, dus in dat opzicht heeft de Everest duidelijk een streepje voor. Het heeft ook iets geruststellends: ik heb in deze paar dagen al zoveel genoten van deze trip dat het niet meer uitmaakt of ik de top haal. Maar terwijl ik dat bedenk, weet ik dat ik mezelf voor de gek houd. Ook de top is belangrijk, het is alleen niet het enige wat telt. Het is het hele avontuur eromheen dat de tocht compleet maakt.

Tijdens een heerlijke pastamaaltijd in een van de toeristenrestaurantjes is de zon ondergegaan en de hoofdstraten zijn niet alleen leeg, maar ook aardedonker. Licht of een reflector zit er niet op de fiets en de straatverlichting is volkomen willekeurig en vooral spaarzaam aanwezig. Er is veel minder verkeer dan overdag, maar dat betekent dat de auto's die wél rondrijden het rijk voor zich alleen hebben en vol gas en vaak zonder verlichting de straten onveilig maken. Af en toe vlucht ik de stoep op, maar daar moet ik weer uitwijken voor slapende honden, koeien en zwerfkinderen, dus rijd ik toch maar weer over de straat, waar op de meest onverwachte plaatsen grote en diepe gaten in de weg zitten.

Het is moeilijk me te oriënteren, maar op mijn gevoel rijd ik weer naar Thamel, waar de riksjarijders me vriendelijk toeroepen. Ook de hoteleigenaar kijkt eerst verbaasd als ik het binnenterrein op kom fietsen, maar zoekt dan meteen een goed plekje om de fiets te stallen. Hoe chaotisch en arm het ook is in Nepal, men blijft positief, en ik voel me weliswaar een vreemde, maar wel in een vertrouwde omgeving.

's Ochtends voel ik me weer wat sterker en ik spring weer vroeg op de fiets om de meest heilige plek van de hindoes te bezoeken, de Pashupatinath-tempel aan de oostkant van Kathmandu, waar de doden binnen een paar uur na overlijden gecremeerd worden. De tempel zelf is voor mij als niet-hindoe verboden gebied, maar de verzameling gebouwen eromheen biedt voldoende interessante plekken. Om de paar meter zit een *holy man*, een kleurrijk uitgedoste man die om geld bedelt om de tijd tot zijn volgende incarnatie te overbruggen.

De grootste toeristische trekpleister is echter de openbare lijkverbranding aan de oevers van de door het complex heen stromende Bagmati-rivier. Het is een komen en gaan van hindoes met hun overleden familieleden en ze hebben veel bekijks, ook van andere hindoes. De lijken worden een paar keer om een brandstapel gedragen en er vervolgens op gelegd, waarbij er verschillende plaatsen zijn voor de diverse kasten en natuurlijk een extra mooi plekje voor de *rich and famous*. Nadat het lijk verder is toegedekt met hout en stro wordt de crematie snel uitgevoerd en de asresten worden de rivier in geschoven, zodat de plateautjes weer vrij zijn voor de volgende.

De steilste heuvels gaan me nog steeds moeizaam af en een paar keer moet ik afstappen, maar als ik de fiets aan het einde van de ochtend aan de verhuurder teruggeef voel ik me toch tevreden. Mijn basisconditie is er nog en elke dag voel ik me weer sterker worden.

Ik merk dat het verleidelijk is om gewoon voor toerist te spelen en de beklimming uit mijn gedachten te zetten. Het was een comfortabel idee om de Everest als droom te hebben. Doordat de expedities zo duur zijn en zo lang duren kon ik erover fantaseren, maar had ik voldoende excuses om niet door te hoeven zetten. Nu het allemaal zo dichtbij komt, voel ik angsten: weet ik wel waar ik aan begin, ben ik wel goed genoeg, waag ik niet mijn leven en relatie voor een statistiek? Voor het geld dat de expeditie kost kan ik hier waarschijnlijk een paar jaar wonen. Waarom wil ik eigenlijk omhoog? Het is moeilijk om een dergelijke irreële wens aan anderen uit te leggen, en soms kan ik mezelf niet eens overtuigen.

Kathmandu heeft voldoende te bieden en de bergen zijn nog ver weg. Hoe mooi en aantrekkelijk het alternatief van de stad, zijn bewoners en bezienswaardigheden echter ook is, hier kwam ik niet voor en ik vraag me ook af of de vervuilde lucht mijn prille herstel niet belemmert. Het wordt tijd om te vertrekken, om de bergen op te zoeken.

Het is eind augustus en er zijn weinig klimmers in de stad. Voor de meeste teams is het seizoen al afgelopen. Een paar maanden geleden

werd ons nog verteld dat er samen met ons drie andere teams op de Everest zouden klimmen, maar nu vertelt onze lokale organisator Tendency me opeens dat we de enigen zullen zijn.

Ik ontmoet hem in zijn donkere kantoortje aan een van de drukke ongeorganiseerde pleintjes in Thamel. Ik heb alweer trek en stel voor om tijdens de lunch een en ander door te nemen en dus zitten we even later achter een schaal dampende *momo's* – gestoomde deegballetjes met allerhande vulling. Tendency is ontspannen, té ontspannen naar mijn zin. Hoewel ik me relaxed voel na een paar dagen in Kathmandu, word ik nerveus van zijn ontwijkende antwoorden op mijn vragen.

‘Gaat het goed met de rest van het team en zijn alle spullen goed ingekocht en aangekomen?’

‘De anderen zijn al onderweg naar het basiskamp en zullen daar de komende dagen arriveren. Alles is geregeld en ze hebben jouw expeditietonnen meegenomen.’

Voor een lange expeditie als deze, waarbij veel spullen op verschillende manieren vervoerd worden – per vliegtuig, vrachtwagen, dragers en per jak – is het het handigst en het best voor de soms kwetsbare spullen om ze te verpakken in grote kunststof tonnen. Die zijn goed af te sluiten en beschermen zowel de inhoud tegen het vervoermiddel als andersom.

Ik kan zelf een controlfreak zijn, en het feit dat iemand anders mijn expeditie geregeld heeft voelt ongemakkelijk. Zelfs nu alles al in gang is gezet heb ik moeite om het los te laten, maar ik mag blij zijn dat ik zo gemakkelijk in een georganiseerde expeditie kan stappen en dat Werner het meeste regelwerk op zich genomen heeft.

Tendency bestelt nog wat eten en wimpelt mijn vragen af. Het is een vriendelijke man en misschien moet ik mijn westerse stress nog van me afschudden, maar het is me niet duidelijk waarom Werner hem heeft gekozen; ik krijg het gevoel dat dit zijn eerste organisatie van een Everest-expeditie betreft en hij kan geen enkele vraag bevredigend beantwoorden.

‘Maar hoeveel touw is er dan aangeschaft?’

‘O, meer dan genoeg. Vele rollen.’

‘Hoeveél meter touw is er gekocht, en is alles geleverd?’

‘Een paar kilometer, meer dan genoeg.’

Meer kom ik niet te weten, en ik moet me ondertussen ook haasten, want ik wil nog een update voor de website schrijven en mijn tassen pakken, en om vier uur vanmiddag zal ik bij het hotel worden opgehaald voor de tocht naar de grens. Ook neem ik nog snel een laatste douche. Dat heeft eigenlijk niet veel zin omdat ik in de drukkende hitte zo weer bezweet zal zijn, maar het zal waarschijnlijk lang duren voor ik weer van deze luxe kan genieten.

Tendy komt samen met de chauffeur in een gammele personenwagen. Hij hangt me een gele *Kata*-sjaal om en geeft me een bijbehorende zegening. Eerst nog even snel langs de Chinese ambassade, waar mijn visum klaarligt, en dan verlaten we de stad.

Er zijn regelmatig controleposten van het leger, maar mijn blonde haar lijkt een soort garantie tegen verder onderzoek te bieden. Al jaren proberen maoïstische rebellen het leven te ontwrichten en het leger is ingezet om hen op te sporen en te arresteren. Sinds de kroonprins een paar jaar geleden zijn halve familie heeft uitgemoord – inclusief de door het volk redelijk geliefde koning – omdat ze het niet eens waren met de keuze van zijn vrouw, is het wankele evenwicht helemaal zoek. Een andere zoon van de vermoorde koning besteeg de troon, maar de onrust verdween niet en de rebellen wisten daar handig gebruik van te maken.

Ze willen de monarchie afschaffen en in plaats daarvan een communistische staat stichten. Door een kordon van militaire posten wordt tot nu toe de invloed van de maoïsten op de hoofdstad beperkt. Er valt in Kathmandu buiten de regelmatige nationale stakingen dan ook niet veel van te merken, maar vooral op het platteland is de macht van de rebellen groot. Door beproefde middelen als intimidatie en geweld wordt de arme bevolking angstig gemaakt en tot steun gedwongen. De toeristen worden over het algemeen met rust gelaten, alhoewel er af en toe om ‘donaties’ wordt gevraagd: een onvrijwillige financiële bijdrage. Waar het geld heen gaat weet niemand, maar de rebellen zijn wel zo vriendelijk om een bonnetje te geven, zodat de toeristen het weer kunnen declareren bij de verzekering of fiscus. Een pragmatische geste, die

de onderliggende ideologie echter al meteen onderuithaalt, maar de nieuwe communisten lijken sowieso niet de sterksten in logica.

We verlaten de vallei en via een prachtige bochtige bergweg rijden we langzaam de ruim 100 kilometer naar het noorden. Het land is hier groen en heuvelachtig, en er zijn terrassen gemaakt op de steile hellingen, waar de mannen, vrouwen en kinderen op het land werken. Veel mensen lijken op straat te leven. De armoede is zichtbaar, maar men lijkt toch ontspannen en vrolijk.

Omdat ik zelf twee maanden in Pakistan zou zijn, had ik de organisatie aan Werner overgelaten. Het was wel wennen. Natuurlijk is het een luxe als iemand anders de taken overneemt, maar normaal ben ik gewend om alles zelf te regelen en nu voel ik me onrustig. Er zijn zoveel dingen die vergeten kunnen worden op een expeditie als deze en ik heb eigenlijk geen idee wat de planning voor de komende dagen is. Ik had Tendency via e-mail laten weten dat ik geacclimatiseerd zou zijn door mijn lange verblijf in de Pakistaanse bergen en dus zo snel mogelijk naar het basiskamp wilde gaan, maar hoelang het rijden is en waar we zullen overnachten weet ik niet. Zowel de chauffeur als Tendency weet dat mijn visum vandaag afloopt en dat ik dus het land moet verlaten en ik was ervan uitgegaan dat we gemakkelijk de nabijgelegen grens zouden kunnen halen. Net als het donker begint te worden stopt de chauffeur de auto.

‘Waarom gaan we niet verder?’

‘Het is bijna zeven uur. We moeten stoppen, want het wordt zo donker en ik wil slapen. Er is een avondklok ingesteld en we mogen alleen in het licht rijden.’

Fijn dat ik dat nu pas hoor. Dan hadden we beter eerder kunnen vertrekken. Maar hoe ver zijn we dan nog van de grens verwijderd, we zijn toch al enkele uren onderweg? Ik heb geen zin om voor een paar minuten nog een nieuw visum te moeten aanschaffen.

‘Het is nog zeker 20 kilometer en de weg is slecht.’

Ik ben koppig en haal de chauffeur over om nog een stuk door te rijden. Over het algemeen zijn de militairen veel minder streng tegen buitenlanders en daar kan ik best gebruik van maken. Maar na een paar

minuten stopt de chauffeur de auto opnieuw en tuurt door de voorruit de donkere nacht in. Hij zegt dat we niet verder kunnen; de weg is weggespoeld. Ik word boos en stap uit om een kijkje te nemen omdat ik hem verdenk van uitvluchten, maar nog geen 100 meter verder stuit ik op een groot gapend gat waar de weg vervangen is door een waterval. Het zal moeilijk zijn om hier lopend langs te komen. Per auto is het onmogelijk, de chauffeur had gelijk.

Zwijgend rijden we weer terug naar het dichtstbijzijnde dorpje, waar de auto in een donker hoekje geparkeerd wordt. Ik neem mijn rugzak en volg de man voorzichtig een glibberige stenen trap op. Plotseling voel ik de ondergrond veranderen en ik merk dat we op een lange metalen hangbrug lopen. De afgrond kan ik niet zien, maar ik hoor de rivier heel ver beneden me. Het blijkt een toeristisch parkje te zijn, *The Last Resort* genaamd, de thuisbasis van de 'hoogste bungeejump ter wereld'. Nu houden Nepalezen wel van overdrijven, maar de geclaimde 160 meter hoogte lijkt me inderdaad een goede kanshebber.

Het toeristenseizoen is nog niet begonnen en er zijn buiten ons geen gasten. De eigenaar blijkt een vriend van de chauffeur en regelt een warme maaltijd; we kunnen slapen in een van de safaritenten die verstopt blijken tussen de grote struiken en planten. Ik stribbel als echte Nederlander nog even tegen omdat ik voor deze ongeplande stop extra moet betalen, maar vind het onverwachte extra avontuur ook wel leuk en besluit ervan te genieten. Het valt me van mezelf tegen dat zelfs na twee maanden in de bergen en in Azië geweest te zijn, het nog steeds moeilijk blijkt om de Nederlandse structuur los te laten en in plaats daarvan op de stroming mee te drijven.

De volgende ochtend staan we vroeg op en in het eerste daglicht kan ik pas zien wat een mooie plek de eigenaar heeft uitgezocht voor zijn *adventure*-parkje: vol met tropische planten, safaritenten en houten huisjes, en met de grote metalen hangbrug als hoofdattractie. Als we teruglopen stop ik bij het plateautje dat voor het bungeejumpen gebruikt wordt en kijk naar beneden. Hoeveel het precies is weet ik niet, maar zeker meer dan 100 meter lager zie ik een klein stroompje, waarvan ik weet dat het de kolkende Bhoti Kosi moet zijn. Volgens de trotse tekst

op de prominent opgestelde borden is de brug door Zwitsers gemaakt en is de bungeejump door Kiwi's ontworpen! Dan moet het wel goed zijn. Ik heb nog nooit gebungeejumt. Het voelt nogal tegennatuurlijk om de diepte in te springen als je gewend bent om jezelf zo goed mogelijk te zekeren. Ik neem me voor om hier op de terugweg met het hele team te gaan springen als we de top halen.

Even verderop is bij de weggeslagen weg de situatie nog niets veranderd en er staat ondertussen een lange rij vrachtwagens te wachten totdat iemand iets aan het verdwenen weggedeelte gaat doen. Zelfs de terreinwagens kunnen er niet door en wij al zeker niet, maar we kunnen te voet wel voorzichtig oversteken en besluiten om de bagage over het stuk te dragen en aan de andere kant verder vervoer te zoeken. Een paar Nepalezen worden gecharterd om mee te helpen met het sjuwen van de zware plunjezakken en we lopen voorzichtig door de modder. Er blijken nog meer stukken verdwenen te zijn en we moeten enkele honderden meters doorlopen voordat we de eerste voertuigen zien. Het lijkt hier normaal te zijn dat de weg af en toe wegspoelt en de chauffeurs kijken het gelaten aan en roken of slapen in hun cabines.

Er staat een bus te wachten. Die gaat weer terug naar de grens, maar de chauffeur zegt dat hij pas vertrekt als hij vol is. Dat kan hier nog wel even duren, dus we houden een personenauto aan die net aan het keren is. De inzittenden willen ons wel meenemen naar Kodari, het dorpje aan de Nepalese kant van de Friendship Bridge, de brug die de grens vormt met Tibet.

Normaal gesproken houd ik wel van wierook, maar om nu een dozijn stokjes in de auto aan te steken is iets te veel van het goede en ik houd mijn hoofd uit het raam om nog wat zuurstof te krijgen terwijl we langzaam door de moddergeulen glibberen, vlak langs de afgrond.

Kodari is zo mogelijk een nog grotere chaos dan Kathmandu. De grotendeels onverharde weg houdt hier ineens op doordat er door de grenswachten wegversperringen geplaatst zijn en geen enkel voertuig mag passeren. Alle vrachtwagens en bussen moeten dus iedereen en alles uitladen, over de Friendship Bridge dragen en aan de andere kant weer inladen in andere voertuigen. Het is een van de slechts twee

noord-zuidverbindingen door de Himalaya (de andere is de Punjerabpas tussen Pakistan en China) en de hoofdader die niet alleen Nepal en Tibet, maar dus ook India en China verbindt. Inefficiënter lijkt het echter haast niet te kunnen worden geregeld. Het gevolg is dat er een mini-economie ontstaan is met hele gezinnen die voor drager spelen, voormannen die het werk coördineren en vele eethuisjes en cafés die voor de foerage zorgen.

De vrouw achter het loket aan de Chinese zijde van de brug roept iets in het Chinees. Ik kijk haar vragend aan en ze wenkt me ongeduldig dichterbij te komen. Ze pakt een elektronisch apparaat en richt het op mijn voorhoofd. Net als ik vriendelijk glimlach omdat ik met een webcam gefotografeerd denk te worden hoor ik een ‘*bliiep*’. Er wordt wat op mijn visum geschreven en ik word verder gewuifd. ‘36.7’ – mijn temperatuur in Celsius – is laag genoeg om door te mogen naar China. Men is bijzonder bang dat de ziekte SARS het land weer in komt en iedereen met een griepje kan dan ook maar beter even wachten voordat hij de grens oversteekt.

De brug is nog geen 100 meter lang, er zijn weinig anderen en de formaliteiten waren snel geregeld. Toch kost het me iets meer dan twee uur en een kwartier om hem over te steken. We zijn vanuit Kathmandu vrijwel recht naar het noorden gegaan om de grens te bereiken; desondanks wisselt de tijdzone hier. Waar Nepal ooit het interessante besluit heeft genomen om exact vijf uur en drie kwartier voor te lopen op de Greenwich tijd of GMT, is er in China onder het mom van ‘één land, één volk, dus één tijdzone’ voor gekozen om het hele land, inclusief het bezette Tibet, op Beijing tijd te laten leven, acht uur vóór GMT. Dat betekent niet alleen dat de bevolking aan deze kant van het land veel vroeger op moet – vaak in het donker – om op tijd te kunnen beginnen met het werk, maar ook dat je na het oversteken van de brug een paar uur kwijt bent. Of wint natuurlijk, als je Nepal weer in komt.

Aan de Chinese kant gaat de weg weer verder en staat tussen de met goedkope elektronica en nepmerkkleding gevulde winkeltjes een lange rij vrachtwagens en Landcruisers te wachten. Een ervan blijkt van mijn aan de grens wachtende contactpersoon te zijn. Hij is een *liaison officer*,

een verzamelnaam voor iedereen die als baan heeft praktische dingen te regelen binnen de onpraktische communistische structuren. Ook in de bergen van Pakistan moesten we er een meenemen en dat was bijzonder slecht bevallen. Het was een nare man, die direct toegaf dat hij alleen meeding omdat hij er extra geld mee verdiende, dat hij de bergen haatte en alles deed om het ons maar zo moeilijk mogelijk te maken zoals de voor het hooggebergte aangeschafte kleding weigeren en navigatieapparatuur verbieden.

Zijn Chinese collega lijkt een stuk praktischer ingesteld te zijn. Hij brengt me naar een grote zwarte Landcruiser waar de bagage al klaarstaat. Langzaam rijden we via modderige haarspeldbochten de 500 verticale meters omhoog naar Zhangmu, het eigenlijke grensstadje. Daar moet mijn bagage door een grote scanner, maar omdat ik niet wil dat mijn diafilms aan de waarschijnlijk te sterke straling blootgesteld worden en het eigenlijk illegaal is om een satelliettelefoon mee te nemen, laat ik een tas achter in de auto. De controle is helemaal niet zo streng als ik gevreesd had; als de scanner al aanstaat, wordt er in elk geval niet op het beeldscherm gekeken en de auto wordt al helemaal niet gecontroleerd.

Ik word een hotel ingeloodst, waar ik een Chinees formulier moet invullen om de benodigde *Alien Travel Permit* te kunnen krijgen, de vergunning om door China te mogen reizen. Op zich is dit een formaliteit, maar het geeft aan dat al het toerisme in het door China bezette Tibet nog steeds streng wordt gecontroleerd: waar men wanneer mag zijn en wat men mag zien. Met enige hulp lukt het en ik word naar een tegenovergelegen restaurant gestuurd dat even ongezellig is als de rest van de smerige straat.

Dat lijkt me een goed moment om mijn reserves weer aan te vullen. Het is hier tenslotte al lunchtijd, en ik vraag met wat handgebaren om een menu. Iemand heeft de moeite genomen om enkele woorden in het Engels te vertalen en dat is natuurlijk prijzenswaardig, maar ook onbedoeld grappig. Het levert door letterlijke vertalingen op zich al hilarische woordcombinaties op, maar doordat de woorden ook consequent fout getypt zijn, met verwisselingen van vooral de 'R', de 'V'

en willekeurige klinkers, is het menu helemaal geschikt als komisch intermezzo. Als ik letterlijk van mijn wankele kruik val van het lachen komt de vriendelijke serverster nieuwsgierig aangelopen. Ik wijs op het menu en leg haar uit waarom ik de *Regretable Soup* vandaag maar aan me voorbij laat gaan en bestel wat goedgevulde *Chow Mein* en een blikje met Chinese karakters versierde Coca-Cola.

Het maal smaakt me prima en als ik wil afrekenen blijkt het bij de prijs van de permits inbegrepen te zijn. Waar je in Nepal al 10 000 dollar betaalt voor een papieren vergunning om je op de Everest te mogen bevinden zonder dat er enige verdere dienst bij inbegrepen zit, levert de Chinese regering voor de helft van die prijs een volledig verzorgd pakket. Vanaf de grens tot aan het basiskamp wordt alles geregeld: vervoer, maaltijden, overnachtingen, liaison officers en zelfs jaks voor het transport van de bagage van het basiskamp naar de hoger gelegen kampen en terug.

Normaal gesproken blijven de expeditieklammers hier in het op 2200 meter hoogte gelegen Zhangmu een nacht slapen om wat te acclimatiseren, maar ik had aangegeven dat dat voor mij niet nodig zou zijn en nadat mijn permit is afgeleverd verlaten we snel het morsige en ongezellige stadje.

De Himalaya is in feite de puinhoop die het gevolg is van de botsing van het Indiase subcontinent tegen Azië. Hier ergens moet de grens tussen de continentale platen liggen, want voor ons ontwaar ik tussen de mistflarden door een gigantische met bomen begroeide rotsmuur die er verticaal en onoverbrugbaar uitziet. De Friendship Highway – de naam is enigszins misleidend voor de paar meter smalle gravelweg door bezet gebied – blijkt echter een spectaculaire manier gevonden te hebben om ons op het Tibetaanse Plateau te brengen. We slingeren langzaam omhoog over de in de bergwand uitgehakte weg en binnen een uur stijgen we ruim anderhalve kilometer, tot boven de boomgrens. Samen met de bomen zijn ook de wolken verdwenen en als de weg wat afvlakt zie ik dat we ons in een droge vallei bevinden, omringd door besneeuwde toppen.

Het ziet er anders uit dan ik me voorgesteld had. In de afgelopen jaren heb ik de stapels boeken gelezen en de foto's en films gezien die over expedities gemaakt zijn. Nu ik hier eindelijk ben heb ik het gevoel dat het een ander gebied is. Het is moeilijk te zeggen wat er anders is. Misschien is het alleen het verschil tussen de tweedimensionale plaatsen en mijn eigen zintuiglijke waarneming van de drie grandioze dimensies om me heen. De boeken die over Tibet en de Everest geschreven zijn doen geen eer aan de mix van geuren, kleuren en geluiden die je alleen hier zelf kunt ervaren.

We komen het dorpje Nyalam binnen. Het is niet veel meer dan een stoffige hoofdstraat met wat hotelletjes en een paar winkels. Ik probeer wat foto's te maken, maar word al snel erg moe van de drommen Tibetanen die mijn begroetingen beantwoorden met een uitgestoken hand, terwijl ze elkaar en mij duwen en om het hardst '*money, money, money!*' roepen en gebaren dat ik moet betalen als ik een foto van de huizen wil maken. Vreemd dat juist de onvermijdelijke invloed van de communisten die het land bezet hebben en die hier opzettelijk zo sterk de cultuur hebben veranderd, het kapitalisme zo heeft aangewakkerd. Het romantische idee dat ik van de Tibetaanse bevolking had – gastvrij en vriendelijk – is in één keer weg.

We zijn al op 3700 meter hoogte en alle expeditiegangers blijven hier doorgaans een of twee nachten om te acclimatiseren, maar wij stoppen alleen voor een korte pauze; ik ga ervan uit dat mijn in Pakistan opgedane acclimatisatie nog niet verdwenen is. Ik zal vannacht merken of die gedachte terecht is.

Het menselijk lichaam kan maar langzaam aan grote hoogte wennen, oftewel acclimatiseren. Hoewel het percentage zuurstof in de lucht op grote hoogte hetzelfde blijft, neemt de absolute druk en het bijbehorende aantal zuurstofmoleculen per liter lucht af. Er zit dus nog steeds zo'n 21 procent zuurstof in de lucht, maar er is gewoon 'minder lucht' beschikbaar. Als je vanuit zeeniveau op de top van Mount Everest zou

worden gezet, zou je dan ook door het zuurstofgebrek binnen een paar minuten in coma raken en kort daarna overlijden.

Dit is natuurlijk alleen in theorie mogelijk, maar het toont wel aan dat als je te snel stijgt, de toch al vervelende hoogteverschijnselen zoals hoofdpijn en vermoeidheid snel gevaarlijker kunnen worden, vooral boven de 5000 meter. De veelvoorkomende lichtere vormen van hoogteziekte kunnen dan snel verergeren; een ophoping van vocht in de longen – of op extreme hoogte in de hersenen – kan verworden tot een oedeem, dat binnen een dag dodelijk kan zijn.

Er is dus tijd nodig om te acclimatiseren, en dat duurt lang omdat het letterlijk en figuurlijk stapje voor stapje gaat. Tot ongeveer 2500 meter hebben de meeste mensen weinig last van de hoogte, maar daarboven moet je voorzichtig stijgen. Telkens ga je een stukje hoger, totdat je je door de hoogte en het bijbehorende zuurstofgebrek weer slecht voelt. Dan maakt je lichaam weer meer rode bloedlichaampjes aan om het zuurstoftekort in de ijle lucht op te kunnen vangen middels extra zuurstofopname per ademhaling.

Om überhaupt een serieuze toppoging te kunnen wagen op de Everest is het nodig om minimaal vier tot vijf weken dit acclimatiseringsproces te doorlopen. Opgeteld bij de tijd die nodig is om naar de basiskampen te komen en de wisselende weersomstandigheden, zorgt dit ervoor dat een gemiddelde Everest-expeditie zo'n twee maanden duurt.

Door de hoogte van de berg bevindt de top zich bijna het hele jaar in de straalstroom, de onophoudelijke harde winden die vaak door de luchtvaart worden gebruikt. Gemiddeld zo'n vijftig weken per jaar wordt de piramidevormige top geteisterd door de ijzige winden van vaak meer dan 300 kilometer per uur. Het is onmogelijk om daar als mens te overleven.

Maar aan het begin van de moesson, meestal in de tweede helft van mei, veranderen de stromen door de jaarlijkse weerspatronen. De wind neemt af en is soms zelfs afwezig: de *weather window* – het 'weervenster' – staat open. Soms een paar dagen, soms langer en soms helemaal niet. Er staat geen vaste periode of tijdsduur voor, maar de meeste ex-

pedities vertrouwen er op basis van de in het verleden opgedane ervaring op dat het in mei plaatsvindt en beginnen vanwege de benodigde acclimatiseringstijd hun expedities eind maart of begin april.

Bijna alle beklimmingen vinden dan ook plaats in deze voorjaarsperiode. Een klein halfjaar later draaien de stromen weer om en is er theoretisch nog een mogelijkheid om naar de top te gaan. Echter, deze periode lijkt historisch gezien minder vaste patronen te volgen en is daardoor moeilijker te plannen.

De najaarsperiode heeft voor- en nadelen, hoewel deze indeling uiterst subjectief is. Door de uitbundige neerslag die in de zomer tijdens de moessonmaanden valt ligt er in het najaar vaak een grote laag sneeuw op en rond de berg. Dit kan lawinegevaar opleveren, maar kan er aan de andere kant ook voor zorgen dat de moeilijk begaanbare rotsgedeeltes van de routes gemakkelijker te beklimmen zijn. In het voorjaar begint de expeditie tijdens de naweeën van de winterkou en wordt het gedurende de twee maanden steeds warmer, in het najaar is dit omgedraaid.

Hoewel de verdeling van de expedities over de twee seizoenen in de jaren tachtig redelijk gelijk was, is daarna duidelijk een voorkeur ontstaan voor het voorjaar. Dit werd versterkt doordat de commerciële expedities steeds talrijker werden, met een toenemende mate van onderlinge afhankelijkheid. Door samen te werken bij het aanleggen van de ladders over de gletsjerspleten en de vaste touwen op de hellingen kan veel materiaal – en dus geld – bespaard worden waardoor de expedities goedkoper kunnen worden. Hierdoor kunnen ook veel kleine expedities ‘meeliften’ op de organisatie van de grotere groepen, iets wat in het najaar niet meer kon door de teruglopende aantallen klimmers, en al snel werden de najaarsexpedities zeldzaam. Voor sommigen is dit een nadeel, anderen zijn juist wel blij met de relatieve rust en zien er een uitdaging in.

De eerste twee Nederlandse Everest-expedities vonden nog in het najaar plaats. Ze waren niet succesvol en werden later berucht door de tv-uitzendingen en de beschrijvingen in het *Himalaya-dagboek* van Bart

Vos en alle andere daarmee samenhangende publicaties en zelfs rechtszaken. Dit kwam klaarblijkelijk door een ongelukkige mix van slecht weer, slechte planning en leiding en botsende ego's.

Bart Vos' naam is uit de topstatistieken geschrapt waardoor uiteindelijk René de Bos via de Nepalese route als eerste Nederlander de top van de Everest gehaald lijkt te hebben, in 1990, als lid van een internationale expeditie. Deze vond net als de eerste expedities nog plaats in het naseizoen. Daarna zijn er door landgenoten geen pogingen buiten het voorjaar ondernomen en nog nooit haalde een Nederlander de top in het najaar via de Tibetaanse route. Wij gaan proberen daar verandering in te brengen.

Na Nyalam klimt de gravelweg rustig door, onderweg kleine stoffige dorpjes passerend. Het is niet voor te stellen dat hier mensen kunnen overleven. Nu, in het zonnige seizoen, is het zelfs fris buiten; in de winter moet het hier stervenskoud zijn. En waar leven ze van? Ik lees dat de aardappel hier een belangrijk gewas is, maar het is hier zo dor – wat wil hier nog groeien? Het harde leven is terug te vinden in de diepe groeven op de verweerde gezichten.

Hoe droog het hier ook is, uit de diverse gebergten rond het plateau zijn enkele van de grootste en belangrijkste rivieren ter wereld ontstaan, zoals de Indus, de Brahmaputra en de Gele Rivier. Deze rand van het Tibetaanse Plateau was zelf miljoenen jaren geleden de bodem van de Oostelijke Tethyszee, totdat het Indiase subcontinent het langzaam tot de huidige hoogte bracht. Nog steeds kun je hier fossielen vinden, die door de Tibetanen aangeboden worden op elke plaats waar door toeristen gestopt wordt.

Na nog een uurtje flink stijgen tussen glooiende heuvels komen we vrij onverwacht aan bij een brede pas, de Tong La. Het is vreemd om *in the middle of nowhere* ineens tienduizenden gebedsvlaggetjes wild te zien wapperen, geflankeerd door een oerlelijk Chinees bord dat over de weg aangebracht is. Als ik enthousiast uitstap merk ik meteen

aan mijn ademhaling en lichte duizeligheid dat we inmiddels tot ruim 5100 meter hoogte gestegen zijn.

Voor het eerst maak ik me zorgen om de hoogte. Hoewel ik maar twee nachten in Amsterdam ben geweest, heb ik ook tijd doorgebracht in het laaggelegen Islamabad, op de Karakoram Highway en de afgelopen dagen in Kathmandu. Er zijn in totaal bijna twee weken verstreken sinds we na de beklimming in de Pakistaanse bergen weer onder de 4000metergrens doken. Zou mijn acclimatisatie nog voldoende zijn? Zo niet, dan zal ik dat vannacht merken. Met hoogteziekte zit je hier in Tibet op het ruim 4000 meter hoge plateau gevangen. Om er weg te komen moet je over een van de toegangspassen, die bijna allemaal 5000 meter hoog zijn, wat een medische noodsituatie snel kan doen verslechteren.

Als ik omkijk worden mijn onrustige gedachten in één keer weggevaagd. Wat is het hier prachtig! Achter onze auto strekt de Himalaya zich over de hele horizon uit als een ononderbroken rij van hoge witte bergen. Helaas zit de 8013 meter hoge Shishapangma in de wolken verborgen; de laagste van de slechts veertien bergen op aarde die hoger zijn dan 8000 meter en de enige die geheel in China/Tibet ligt, zou hier recht achter ons moeten staan.

De wind is krachtig en koud, dus we duiken snel de auto weer in en stuiven verder over de gravelweg. We slingeren langs wat flauwe bergellingen naar beneden tot we op het grote plateau aankomen. In de verte zie ik af en toe wat hoge bergen, maar pas vlak voordat we het kleine gehucht Tingri binnenrijden herken ik het indrukwekkende grote witte massief: Cho Oyu, 8201 meter hoog en de op vijf na hoogste berg ter wereld.

We blijven hier vannacht slapen en ik krijg de sleutel waarmee ik een hangslotje kan openmaken dat het kamertje afsluit. Er ligt binnen zo mogelijk nog meer stof dan buiten en ik pak mijn slaapzak maar uit de tas. Ik klim het dak op om mijn zus telefonisch te feliciteren met haar verjaardag en loop daarna het dorpje uit om wat foto's van de omgeving te maken.

Dan zie ik in de verte de wolken optrekken, en een groot grijs-wit massief wordt langzaam zichtbaar. Eerst lijkt het zich niet te onder-

scheiden van de rest van de kilometers verderop gelegen rotswanden, maar als de wolken nog hoger gaan, zie ik dat er nog maar één top verstopt zit en ik herken de karakteristieke driehoekige vorm van die ene unieke berg die hoger is dan alle andere. Een rilling loopt over mijn rug en ik besef dat ik nu eindelijk met eigen ogen zie waar ik zo vaak op foto's naar gestaard heb en waar ik zoveel over gelezen heb. De Nepalezen noemen haar Sagarmatha, de Tibetanen Chomolungma; maar wij westerlingen kennen haar na de eerste benaming als Peak x v, later vooral als de naar landmeter en geograaf George Everest vernoemde berg 'Mount Everest'.

Het is me niet helemaal duidelijk geworden om welke tijd en in welke tijdzone het ontbijt geserveerd zou worden, maar ik word al vroeg wakker en voel me fris en goed. Tingri ligt op 4300 meter en ik heb geen enkele last gehad van de hoogte, dus ik zie de rest van de tocht naar het basiskamp met vertrouwen tegemoet. Ik heb goed geslapen, ondanks de pogingen van enkele Tibetaanse hoertjes om mijn kamer binnen te komen. Eerst wekten ze me door op het raampje te tikken; later riepen ze in gebrekkig Engels dat mijn kamer eigenlijk te groot was voor één persoon, en vervolgens duwden ze zelfs hard tegen de deur. Aangezien alleen aan de buitenkant een oogje zat voor het hangslotje, had ik de deur maar met een losliggende plank van binnenuit gebarricadeerd en dat heeft verder verlies van nachtrust voorkomen.

Het avondeten was heerlijk gisteren, maar van ontbijten lijkt men in China minder te genieten. Een paar deegbolletjes, een kopje jasmijnthee en wat pinda's, daar moet ik het mee doen. Ik probeer weer om bij mijn chauffeur en de kok aan tafel te gaan eten – we zijn de enige gasten – maar ik word net als gisteravond naar een tafel voor mij alleen verwezen.

De Friendship Highway slingert verder door kleine dorpjes met door gebedsvlaggetjes getooide witte vierkante huisjes, waar men zich vooral met paard-en-wagen voortbeweegt. De vallei lijkt hier wat groener

en er graast zelfs wat vee langs de weg. We verlaten de Highway bij het eerste verkeersbord dat ik in tijden gezien heb: QOMOLANGMA NATIONAL NATURE PRESERVE: rechtsaf.

Na wat formaliteiten gaan we op weg naar een volgende pas, maar eerst pikken we een liftende oude vrouw op. De Tibetaanse kijkt ons vragend en een beetje angstig aan, maar gaat toch zwijgend op de achterbank zitten. Even vraag ik me af waarom ze zo geconcentreerd een klein popcornbakje in haar handen geklemd houdt, maar dat raadsel wordt snel opgelost als ik zachte geluiden achter me hoor. Hoe goed de Tibetanen ook aan de hoogte gewend zijn, wagenziekte is iets wat ónze genen blijkbaar weer wat beter weten te voorkomen. Al na twee haarspeldbochten geeft ze zachtjes over en ze duikt in de volgende paar dozijn bochten regelmatig met haar gezicht in haar bakje en stapt boven aan de pas aangekomen zonder een woord te zeggen weer uit.

De Pang La-pas ligt op 5100 meter hoogte en het uitzicht is adembenemend. De weg duikt weer naar beneden, maar verderop zie ik aan de horizon vier giganten uit de toch al indrukwekkende rij bergen steken: Makalu, Lhotse, Everest en Cho Oyu. Vier van de zes hoogste bergen ter wereld liggen hier op een rijtje alsof het de normaalste zaak van de wereld is.

De weg is weer tot ruim 4000 meter gedaald als we door het dorpje Tashi Dzom rijden. Meer dan een kruispunt is het niet en het enige verkeersbord dat het gehucht rijk is, is door een waarschijnlijk letterlijke vertaling van de Chinese karakters onbegrijpelijk. De chauffeur kent gelukkig de weg en kiest voor rechtsaf, richting: APART FROM 49 KM IN PEARL PEAK SUPREME HEADQUARTERS. Het alternatief was linksaf naar APART FROM LOUD 89 KM IN DITCH MA.

Langzaam tellen de stenen kilometerpaaltjes af, en de door mijn horloge aangegeven hoogtemeters stijgen weer. Bij paaltje '8' passeren we het hoogst gelegen klooster ter wereld, het Rongbuk-klooster, ruim twintig jaar geleden weer opgebouwd nadat het Rode Leger in de jaren zestig dit en duizenden andere kloosters met de grond gelijk had gemaakt in het kader van de 'Culturele Revolutie'. Een bordje geeft aan dat alleen speciaal verkeer en expedities gemotoriseerd verder mogen;

de andere toeristen moeten lopen of een paard-en-wagen huren.

De gravelweg loopt verder langs een riviertje. Ondertussen wordt de 20 kilometer verderop gelegen machtige noordwand van de Everest steeds imposanter. Na een paar haarspeldbochten zie ik ineens een verzameling grote grijze tenten opdoemen met enkele tientallen Tibetanen eromheen. Base Camp, het basiskamp, beter bekend als simpelweg BC. Het lijkt niet op het plaatje dat ik van de foto's ken, maar dan realiseer ik me dat ik geen klimmers zie. Dit is slechts 'Chinatown', de verzameling van goedkope theehuisjes waar de toeristen en klimmers cola en souvenirs kunnen kopen, kunnen overnachten en zelfs een kaart kunnen versturen. Aan het einde van Chinatown staat een waarschuwing op de muur van een vies toiletgebouw geschilderd: AFTER EVEREST B.C. ALL THE TOURISTS ARE NOT ALLOWED TO GO UP. IF ANY WANT THEN CONTRACT TO B.C STAFF. IF ANY TOURIST GO UP WITHOUT CONTRACT B.C. STAFF THEN WE PUNISH 200 U.S. DOLLARS (FINE)

Wij hebben 'contract' gehad, dus ik mag door. We rijden langs een heuvelkje waarop honderden gebedsvlaggetjes staan te wapperen en de vallei opent zich weer, met een direct zicht op de Everest en de Rongbuk-gletsjer. Links staan een stuk of tien blauwe tentjes, daarnaast een paar grotere, en er lopen wat Nepalese maar ook wat Hollandse gezichten tussendoor. Het team!

Werner verwelkomt me hartelijk in het BC en stelt me voor aan de andere teamleden. Mark T. en Marc S. kende ik al van onze meeting en ze begroeten me vrolijk. Ze zien er positief uit. Het is een beetje vreemd om nu pas de anderen te leren kennen en als ik aan Sander en zijn vrouw Ruby voorgesteld word hangt er een wat merkwaardige spanning.

Het kamp bestaat uit een tweepersoonstent per persoon. Daarnaast zijn er nog een grote eettent en een gecombineerde kook- en voorraadtent. Ook is er een 'douchetent', een simpele constructie waar op verzoek een emmer warm water in gezet wordt, zodat je je daarmee kunt wassen.

Onze via Iceland Trekking ingehuurd sherpa's Lhakpa, Pemba en Boka Lama en de twee koks lijken ook blij me te zien; als ik vertel dat ik

eergisteren uit Nepal ben vertrokken krijg ik wat goedkeurende schouderklopjes.

Het laatste teamlid is Boris. Hem kende ik al via wat e-mailverkeer, maar ik zie hem nu voor het eerst in levenden lijve en merk meteen dat hij zich niet goed voelt. Hij kijkt ziek uit zijn ogen. Ondanks de drie nachten in Nyalam en twee nachten in Tingri heeft hij zichtbaar last van de hoogte en voelt hij zich slecht.

De rest van het team stond net op het punt om een acclimatisatiewandeling te maken, en dat lijkt me een mooie gelegenheid om mezelf en mijn eigen mate van acclimatisatie te testen, wat bij te praten en de anderen te leren kennen. Zo lopen we een paar uur later samen met een viertal zwerfhonden tussen de woeste puinhopen van de Rongbukgletsjer op 5600 meter hoogte, 48 uur nadat ik de bijna 4,5 kilometer lager gelegen Kathmandu-vallei verlaten had.

Na terugkomst voelt Boris zich nog steeds slecht en we besluiten dat het beter is als hij naar Tashi Dzom afdaalt en daar een paar dagen blijft. Het dorpje ligt 1000 meter lager; het zal een flink verschil maken. Nadat hij opgehaald is voor de 45 kilometer lange afdaling vertelt Werner me hun avonturen van de afgelopen week: over ratten die over de slaapzak liepen in het 'rattenhotel' in Nyalam, maar ook dat Boris zichzelf waarschijnlijk over de kop heeft gelopen tijdens hun acclimatisatietochten in Nyalam en Tingri. Hij liep erg snel en moet daar nu de prijs voor betalen.

De rest van het team voelt zich vrij goed, maar toch wordt besloten om nog een extra dagje rust te nemen. Dan kan iedereen nog wat bijkomen en kan ook Boris misschien nog aansluiten. Ik vind het prima; hoewel ik me wonderbaarlijk goed voel na de snelle stijgingen van de afgelopen dagen heb ik nog wel wat tijd nodig om alle tonnen en tassen te reorganiseren, zodat de jaks ze mee omhoog kunnen nemen naar het volgende kamp.

De jak is een groot, harig rund, de mammoet onder de koeien. De ondertussen bijna uitgestorven wilde variant kan wel twee meter hoog

worden en meer dan een ton wegen, maar de jaks die wij als lastdieren gaan gebruiken zijn iets kleiner dan onze gemiddelde Friese koe. Als je ze alleen hoort klinkt het alsof je je op een alpenweide bevindt, door het vertrouwde geklingel van de bellen. Ze zien er imposant uit, met hoorns en lange haren, vaak door de Tibetaanse jakdrijvers versierd met allerhande kleuren en frutsels. Eigenlijk slaat de benaming ‘jak’ alleen op het mannetje; het vrouwtje wordt *dri* of *nak* genoemd, maar in de praktijk wordt het onderscheid niet gemaakt en is het ook moeilijk te zien; ze hebben alle hoorns.

De jaks zijn erg belangrijk voor de Tibetanen. Ze worden op het land gebruikt om de ploegen door de dorre aarde te trekken en als lastdieren. Tevens zijn ze de leveranciers van melk, vlees, wol en huiden voor voedsel en kleding. De uitwerpselen worden gedroogd en als brandstof gebruikt om de huizen te verwarmen en om te koken. Er is hier weinig te eten voor de jaks en dus dragen ze hun eigen voedsel: ze dragen wat pakken hooi voor de tocht omhoog en worden hier in BC door de jakdrijvers getrakteerd op een soort dikke graanpannenkoken. Het valt me op hoe schuw de machtige beesten zijn. Pas als ik de smakelijke hapjes in mijn hand heb, kan ik ze echt benaderen en eten ze voorzichtig uit mijn hand.

De gravelweg eindigt hier in BC, maar de sterke jaks kunnen met volle bepakking – 60 kilo per jak – nog doorlopen tot het op 6400 meter hoogte gelegen Advanced Base Camp of ABC. Dat kamp is een kleinere kopie van het BC en de uitvalsbasis voor de echte beklimming. Het ligt te hoog om goed te kunnen acclimatiseren en uit te rusten, en dus zullen we regelmatig weer teruglopen naar het BC om hier weer bij te komen.

De jaks zijn door Iceland Trekking geregeld om het over tientallen tonnen verdeelde kamp omhoog te brengen. Ook in ABC zullen we elk een tent hebben, evenals een gezamenlijke kooktent en een eettent. Er moet veel voedsel mee voor het team en doordat het water in ABC uit ijs gesmolten zal moeten worden, hebben we veel van de grote gasflessen nodig. Deze wegen 30 kilo per stuk, dus een jak kan er maar twee van meenemen.

Werner en ik kijken wat bezorgd als we alle spullen op een rijtje heb-

ben gezet en het wegen begint. Dit gaat nooit lukken. Alleen de door Tendy ingepakte ABC-spullen zijn al zwaarder dan de 1680 kilo die de 28 jaks mogen dragen. Het kan niet aan onze kilo's drop en kaas liggen, want die zijn nog niet eens gewogen. Uiteindelijk komen we aan 900 kilo overgewicht, voldoende voor een tweede jaktrein van vijftien dieren. We selecteren alle spullen die we nog niet direct nodig zullen hebben in ABC zoals zuurstof en veel gasflessen en gaan onderhandelen over de extra jaks, die de rest dan maar over een paar dagen omhoog moeten brengen. Iceland Trekking was goedkoop, maar als we vaker dit soort geintjes tegen gaan komen, kan het nog weleens prijzig worden.

Door al het gedoe is het al lunchtijd voor we echt kunnen vertrekken. Boris is tegen de verwachting in nog niet in het BC teruggekeerd en Marc S. blijft om hem op te vangen, terwijl wij naar het Interim Camp (IC) gaan. Het lange pad tussen de twee hoofdkampen BC en ABC is niet zo moeilijk begaanbaar, maar het hoogteverschil maakt het zwaar. Doordat het ABC 20 kilometer verderop en 1200 meter hoger ligt dan BC, is het verstandiger om halverwege een extra kamp te maken, het Interim Kamp. Misschien kunnen we dat kamp tijdens volgende tochten van en naar het ABC overslaan, maar nu is het nodig om veilig te kunnen acclimatiseren.

Het duurt veel langer dan gepland. De route is moeilijk te vinden en sneeuwbuien maken de tocht zwaar. We gaan slechts 600 meter omhoog, maar er zijn onderweg diverse korte afdalingen, zodat het eigenlijk gelopen hoogteverschil veel groter is. Na bijna zes uur kom ik als eerste in het kamp aan en plof neer tussen de jaks. Werner is ook vermoeid, maar blijft vrolijk als ik de videocamera op hem richt. We hebben afgesproken dat we beiden zullen gaan filmen; dan kunnen we daar later een mooie documentaire van proberen te maken. Ruby en Sander komen even later ook boven en zijn niet echt aanspreekbaar, de hoogtevermoeidheid heeft hun humeur flink verslechterd. Het goede nieuws is dat sherpa Lhakpa bij vertrek Boris in het BC heeft zien aankomen. Die voelt zich blijikbaar weer wat beter.

Ook Mark T. zit bij aankomst in IC helemaal stuk en wil net als Wer-

ner niets eten. Nadat we gezamenlijk met de sherpa's de kooktent hebben opgezet genieten alleen Ruby, Sander en ik van ons spaghetti-maal op 5800 meter hoogte, net iets lager dan de top van de Kilimanjaro, de hoogste berg van heel Afrika.

We liggen met z'n vijven in een grote tent en door de hoofdpijn en het gewoel van iedereen heeft niemand goed geslapen. Het weer is een stuk beter en ik geniet van een ochtendzonnetje. Mark T. heeft er ook weer zin in en we gaan zoals gepland vandaag door naar het ABC. Werner en Sander voelen zich niet zo goed en besluiten om samen met Ruby nog een dagje extra in het IC te blijven en morgen na te komen. We laten wat eten en een brander voor hen achter en beginnen aan het lange stuk over de morenerug van de oostelijke tak van de Rongbuk-gletsjer. Door het samenspel van zon, wind en sneeuw zijn er reusachtige ijsbergen ontstaan. Ze lijken op de *penitentes* die je in de bergen van Zuid-Amerika tegenkomt, maar dan tot 15 meter hoog. Ze zien eruit als grote ijzige haaienvinnen, en tot aan de horizon lijkt ons pad midden door een zee van deze ijshaaien te lopen.

Kort nadat we de centrale morene hebben beklommen en daar het pad verder volgen zie ik ver naast me een groot gat in een van de ijsvinnen. Vanbinnen lijkt het glad te zijn, alsof het opzettelijk in de ijsberg is uitgegraven en voorzichtig met de hand is gepolijst. Het kost me even tijd, maar dan weet ik waar ik dit eerder gezien heb: het is de Yeti-grot uit *Kuife in Tibet!* Het lijkt erop dat Hergé hier de inspiratie heeft opgedaan voor een van de favoriete stripverhalen uit mijn jeugd.

Marks enthousiasme is vandaag snel verdwenen, hij voelt zich erg moe, maar wil toch doorgaan. Lhakpa en de keukenhulp Ang Gelu bevinden zich nog achter ons, dus het is geen probleem om los van elkaar in ons eigen tempo door te lopen. Ik ga in een hogere versnelling op zoek naar de jaks en de andere sherpa's.

Het rotspad is nog in goede staat, zeker gezien het feit dat we eigenlijk op een langzaam stromende ijsrivier lopen, waar al drie maanden

niemand is geweest om het pad te onderhouden. Dat wordt pas echt duidelijk als we moeten stoppen voor een enorme gletsjerspleet die de morene en ons pad in tweeën knieft. Met enig kunst- en vliegwerk kunnen wij hier nog wel overheen komen, maar de jaks zullen dit niet halen. We zitten op zo'n 6200 meter hoogte, dus het is nog wel een paar uur naar het kamp. Hier kunnen we nog niet stoppen. Ik overleg met sherpa Boka Lama en we zien dat een groot stuk ijs weghakken aan de zijkant van de gletsjer de enige mogelijkheid is. De sherpa's zijn veel sterker dan ik en ze hakken er vrolijk op los met een ouderwetse en zware pikhouweel; grote brokken ijs donderen naar beneden, totdat de doorgang groot genoeg is en de jaks voorzichtig over de gladde doorgang kunnen lopen.

De hoogtevermoeidheid begint ook bij mij toe te slaan en ik raak geïrriteerd als de jaksdrijvers een uurtje later willen stoppen. Wederom is de gletsjer gespleten; nu gaat de enige weg door een wild stromende smeltwaterrivier. Hij is maar anderhalve meter breed en zelf kunnen we via wat sprongen wel aan de overkant komen, maar de rivier is ook zeker een meter diep en het ijsskoude water is alleen nog vloeibaar doordat het in beweging is. De Tibetanen beginnen te schreeuwen en lijken te zeggen dat de jaks niet verder kunnen en dat ze hier de spullen zullen achterlaten. Volgens Boka Lama zitten we nog meer dan een halfuur van de gebruikelijke locatie van het ABC. Als we hier ons kamp inrichten, zullen we elke keer dat we verder omhoog willen dit moeizame stuk extra moeten klimmen, wat me niet goed lijkt voor de motivatie. Trouwens, er is hier geen vierkante meter vlak en dat was het afgelopen uur ook nergens, dus we kunnen hier geen tenten opzetten. We moeten de rivier oversteken.

De jaksdrijvers willen niets meer doen en dus begin ik zelf maar met grote stenen te sjouwen en laat ze in het stromende water plonzen. De sherpa's komen helpen en na een kwartier hard werken hebben we de rivier een stuk ondieper gemaakt. De jaks hebben er nog niet zoveel zin in; doordat de rivier nu minder diep is, is de stroomsnelheid nog hoger. We doen het nog een paar keer voor en vormen een menselijke muur terwijl we de dieren naar de rivier dwingen. De jaksdrijvers beginnen tegen me te tieren en plotseling komen er zelfs een paar stenen langs-

gezoefd. Ik ben moe van de inspanning en heb de neiging om stenen terug te gooien, maar realiseer me dan dat dit geen onschuldig sneeuwballengevecht zal opleveren en houd het bij een dreigement. De hele situatie voelt onwerkelijk aan en dit alles lijkt ver af te staan van de beklimming.

Terwijl ik een steen omhooghoud en me langzaam in de richting van de agressieve jaldrijver beweeg, steken de jaks beheerst onze onderwaterbrug over. We kunnen verder op onze odyssee naar het ABC.

Uiteindelijk vlakt de gletsjer af en vinden we bijna acht uur na vertrek uit het IC de resten van het ABC, op 6400 meter hoogte. In het voorjaar stonden hier tientallen grote tenten, dus we kunnen een mooi plateau-tje uitzoeken voor onze eettent; er is keuze genoeg. Samen zetten we de grote tent op en even verderop een klein tentje voor mij om in te slapen. Nu zijn we een paar honderd meter hoger dan het hoogste punt dat ik in Pakistan bereikte en ik voel de invloed van de ijle lucht. Het gebrek aan zuurstof zorgt ervoor dat elke beweging vermoeiend is en ik moet regelmatig even uitgeput gaan zitten en de sherpa's het werk laten doen. Zij ademen ook wat zwaarder, maar lijken verder nauwelijks hinder te ondervinden – wat een kracht! Als al het nodige staat duik ik met een flinke hoofdpijn mijn tent in om te rusten.

Een uurtje en twee aspirines later voel ik me alweer een stuk beter en ik heb zelfs stevige trek – een goed teken. Kok Phurba kijkt me verbaasd aan als ik hem in de keukentent om eten vraag. Hij had niet verwacht dat ik trek zou hebben en had geen 'westers eten' gemaakt, maar ik leg hem uit dat dat geen probleem is en dat ik juist graag een bordje met de sherpa's mee-eet.

De *dal bhat* met extra vlees is kruidig en overheerlijk. Deze standaardmaaltijd van de Nepalezen bestaat voornamelijk uit rijst (*bhat*) en linzen (*dal*), soms aangevuld met aardappelen en diverse andere groentes, wat vlees of rauwkost en pikante sausjes. In de restaurantjes in Nepal kun je voor een halve euro een groot bord krijgen, met vaak onbeperkte aanvullingen van alle onderdelen. Zoals alles wordt dit ook met de vingers gegeten, maar in het kader van de hygiëne gebruik ik toch maar een lepel. Zelfs na twee maanden Pakistan ben ik er nog

steeds geen ster in om consequent mijn linkerhand te gebruiken om mijn billen af te veegen en uitsluitend mijn rechterhand voor het eten.

Als Lhakpa en Ang Gelu de tent binnenkomen begin ik me ongerust te maken. Waar is Mark? Lhakpa zegt dat ze Mark tijdens de lunch gepasseerd zijn en dat hij toen niet wist of hij door zou gaan of rechtsomkeert zou maken en weer naar het 1C zou terugkeren. Onderhand is het al bijna donker en samen met Lhakpa daal ik een stukje af zodat we de gletsjer af kunnen kijken, maar geen teken van Mark. Ook ons geroep en gefluit wordt alleen door een echo beantwoord; Mark is nergens te bekennen. De radio's doen het niet tussen het ABC en het 1C, maar gelukkig heeft Werner ook een satelliettelefoon en kan ik hem bellen.

Mark is niet in het 1C teruggekeerd en zelfs de jaldrijvers zijn daar alweer terug, dus hij moet ergens halverwege zijn. Hij had een slaapzak bij zich en is een ervaren en fitte buitensporter, maar het kan hier flink afkoelen tijdens de nacht. Ik stuur Boka Lama en Pemba er in het donker op uit om hem te zoeken. Als het nodig is, gaan ze de hele weg terug naar het 1C, zolang ze Mark maar vinden en hem naar het dichtstbijzijnde kamp brengen. Zelf duik ik met mijn telefoon mijn tent in, maar ik kan in afwachting van nieuws niet slapen.

Nog geen uur later hoor ik de stemmen van Pemba en Boka Lama en Mark! Vrolijk komen ze het kamp binnengestapt en ik vraag wat er gebeurd is.

'O, het werd donker en ik kwam bij een diepe spleet en kon niet goed zien hoe ik daar langs moest komen.'

'Ja, dat is lastig. Daar hebben we een bruggetje gemaakt over de rivier.'

'Aha, dat heb ik niet gezien, maar ik dacht: ik bivakkeer gewoon hier, dan zie ik het morgen wel.'

En dus was hij in zijn slaapzak en op zijn matrasje tussen de rotsen gaan liggen, waar de sherpa's hem vonden. Wat een mafketel! Ik vind zijn optimisme aanstekelijk en word altijd erg vrolijk van Mark, maar vraag me af of hij de gevaren van het hooggebergte niet onderschat; het is geen kampeertocht in de Ardennen. Ik bel Werner met het goede nieuws, en hij laat me weten dat Marc S. ondertussen ook aangekomen

is in het 1C. Zonder Boris: die had zijn rug verrekt, en hoewel hij minder last had van de hoogte, bleef hij liever in het BC. De Everest lijkt Boris tot nu toe niet goedgezind, hopelijk verandert dat snel.

Ik maak plaats in mijn tent, zodat Mark zijn matras naast me kan leggen. Eindelijk wat rust.

We worden beiden vol energie wakker, en dat is maar goed ook, want er is voldoende te doen. De grote eettent moet opgezet worden, al het door de jaks her en der gedumpte materiaal moet verzameld worden en we willen alvast de tenten voor de anderen opzetten. Mark en ik zijn een goed team. Zonder competitiedrang weten we elkaar goed aan het werk te houden en we verzetten veel werk. Ook in het BC werden we al erg vrolijk samen door onze gemeenschappelijke interesses. We houden allebei van diverse muziek, van dingen in elkaar knutselen en van problemen oplossen. Terwijl de rest van het team in hun tent zat te lezen hadden wij met wat gericht gepruts de iPod middels het zonnepaneel en het oude cassetdeck aan de praat gekregen, zodat Acda en De Munnik en vervolgens Metallica en zelfs Urbanus door het kamp schalden. Ook nu hebben we de muziek snel aan de praat. Mark houdt vooral van ruige muziek en dus worden Prince en Heather Nova afgewisseld met Rammstein; de sherpa's vinden het allemaal prachtig.

Actief zijn is sowieso het beste wat je kunt doen, het zorgt ervoor dat de acclimatisatie doorgaat. Als je gaat slapen en je ademhalingsfrequentie laat dalen duurt het veel langer voor je bloed zich aangepast heeft. Maar er is nog een lange weg te gaan, zoals we hyperventilerend merken na het versjouwven van de 30 kilo zware gasflessen. Mark hoeft niet zo vaak te rusten en doet uiteindelijk het meeste werk.

Aan het einde van de middag horen we in de verte Werner roepen. Snel lopen we een stuk naar beneden en we zien hem samen met Marc S. wat vreemde manoeuvres uitvoeren in de buurt van de grote gletsjerspleet. Pas als we hun het pad aanwijzen klimmen ze weer de goede richting op.

‘We konden het kamp niet vinden en dachten dat we er al voorbij waren!’ hijgt Werner.

‘We kwamen bij die spleet en omdat ik geen doorgang zag, hebben we maar een stuk van het ijs aan de zijkant weggehakt, zodat we verder konden.’

Mark T. en ik bieden aan om de rugzakken van Werner en Marc S. over te nemen, maar daar willen ze niets van weten.

‘We hebben dat hele klotestuk gelopen, nu zullen we het afmaken ook!’

Weer worden we wakker onder een strakblauwe lucht. Het weer is al zeker tien dagen uitzonderlijk goed, met af en toe wat bewolking en een paar sneeuwvlokjes, maar over het algemeen is er geen wind en ook de ‘eeuwige’ sneeuwpluim vanaf de top van de Everest is opvallend afwezig. De beroemde klimmer Reinhold Messner was de eerste klimmer die tegen alle gangbare opvattingen in aantoonde dat je zonder extra zuurstof te gebruiken de top van de hoogste bergen ter wereld kunt bereiken en dat kunt overleven. Ook klom hij al eens in augustus solo naar de top. Misschien is er een tussenseizoen mogelijk?

Het is tijd voor de *puja*. Ik had de dag na aankomst al een privé-puja gekregen in het BC, omdat de eigenlijke BC-ceremonie al geweest was. Nu is het de beurt aan het ABC en de rest van de berg boven ons om gezegend te worden in dit oude boeddhistische ritueel. Sherpa Boka Lama blijkt eigenlijk Nima Dorje te heten, maar is tevens een lama die de puja mag uitvoeren. Een paar uur lang zit hij op een matje op de rotsen voor een altaar en prevelt de eeuwenoude teksten die ons op de berg moeten beschermen. De sherpa's zullen nooit de berg op gaan zonder deze lange ceremonie, die behalve uit gebeden ook bestaat uit het branden van wierook en het ophangen van lange rijen gebedsvlaggen in een oneven aantal richtingen, meestal vijf. Ook worden er offers aan de goden gebracht: rijst en *tsampa*-meel om de goede goden gunstig te stemmen en alcohol om de kwade goden te verdoven. Aan het eind binden we

allemaal een zijden sjaal aan de centrale vlaggenmast; we zullen moeten afwachten of het voldoende is om ons team veilig omhoog en naar beneden te laten gaan.

Als we lekker in het zonnetje zitten te relaxen, horen we ineens een stem vanachter de tenten.

‘Hé luie donders, komt iemand ons nog helpen of hoe zit dat?’

Ah, Ruby is gearriveerd en is blijkbaar in een goede stemming. Ze is samen met Sander, hoewel hij duidelijk een stuk minder luidruchtig binnenkomt en er volledig doorheen lijkt te zitten. Het is 2 september. Nu missen we alleen Boris nog, dan hebben we ons team weer compleet. We vieren het samenzijn met onze eerste maaltijd in de ABC-eet-tent, terwijl Eminem op vol volume zijn raps loslaat over de lege vlaktes van de Rongbuk-gletjser, tot groot genoegen van de sherpa’s en ons swingende team.

Commercieel team of niet, het is duidelijk dat wij anderen betalen om voor ons te werken, en dat maakt het leven een stuk gemakkelijker. De jaks komen de rest van de spullen naar het ABC brengen en de sherpa’s zijn begonnen met het aanleggen van de touwen naar de NoordCol. Wij proberen ondertussen onze tenten op orde te brengen en elkaar te motiveren.

Sander en Ruby hebben een slechte eerste ABC-nacht gehad, maar dat was te verwachten op de nieuwe recordhoogte. Kok Phurba is er echter slechter aan toe en lijkt niet te herstellen. Om ergere hoogteziekte te voorkomen hebben we hem met de jaks naar beneden gestuurd. Het betekent dat onze jonge keukenhulp Ang Gelu nog meer taken op zich moet nemen, maar hij deed sowieso al het meest in de keuken en lijkt blij te zijn dat hij aan onze expeditie mag meewerken.

Het team lijkt verdeeld in twee kampen: Werner, Mark T. en ik genieten met volle teugen van de natuur en het feit dat we hier zijn en maken de hele dag grappen met elkaar, zelfs al hebben we soms last van hoofdpijn en andere hoogteverschijnselen. Marc S. en Sander voe-

len zich daarentegen lichamelijk en mentaal niet goed en zijn daardoor negatief, wat zich uit in het klagen over voedsel, het toilet en eigenlijk alle dagelijkse zaken. Sanders vrouw Ruby, wier taak het managen van het BC en het ABC is en die niet verder zal gaan dan hier in het ABC, is positief en voelt zich goed. Volgens mij kan ze gemakkelijk hoger gaan. De klimvergunning laat dat niet toe, maar er is niemand die dat hier controleert; we zijn alleen met ons team. De kampen regelen zichzelf eigenlijk wel, dus wat ons betreft kan ze doen wat ze wil, maar de loyaliteit aan haar klimmende man lijkt haar ervan te weerhouden om hoger te gaan.

Een kort sms'je op mijn satelliettelefoon brengt me in hevige twijfel. Marian had me laten weten dat ze een ontsteking in haar keel had opgelopen, nog steeds het gevolg van de verminderde weerstand na de Pakistan-tocht. Maar nu kan ze opeens nauwelijks ademen en moet ze zo snel mogelijk worden geopereerd.

Ik wil graag ik bij haar zijn, maar ik ben sowieso te laat voor de operatie en kan waarschijnlijk niets doen. Ik begin te rekenen. Als ik morgen naar het BC ga en onderweg een extra auto kan regelen, kan ik misschien overmorgen terug naar Kathmandu en over vijf of zes dagen weer in Nederland zijn. Ik besluit om eerst af te wachten hoe de operatie verloopt.

Ik krijg haar ouders niet te pakken met mijn satelliettelefoon en leen die van Werner. Het nadeel van het Iridium-systeem dat zijn telefoon gebruikt, is dat in het ABC elke paar minuten de verbinding wordt verbroken, omdat er met een nieuwe satelliet contact gemaakt moet worden. Het duurt lang voordat ik van Marians moeder hoor dat de operatie goed verlopen is en dat ze op de intensive care heeft gelegen. Terwijl wij ons hier op de Everest druk zitten te maken over wel of niet zuurstof gebruiken en ons vrijwillig in de gevarezone brengen, had zij die keuzes niet en moest constant beademd worden om te overleven. De hele dag was ze in levensgevaar geweest en pas de volgende dag was ze weer stabiel.

Haar moeder vertelt me dat haar keel plotseling opgezet was en haar

luchtpijp dichtdrukte – waarschijnlijk het gevolg van een bacteriële infectie die ze in Pakistan opgelopen had, waar ze al tijdens de tocht veel last van had, en die erg hardnekkig en nu zelfs bijna fataal bleek. Inmiddels voelt Marian zich een stuk beter en de komende tijd zullen haar ouders bij haar blijven en oppassen.

Ik voel me schuldig. Het zat er natuurlijk aan te komen: als je veel klimt is er altijd een risico dat jou zelf iets overkomt, maar ook dat je ver weg bent als er thuis iets ergs gebeurt. We hebben geluk dat Marians ouders de tijd en mogelijkheid hebben om haar weer op te lappen, maar het is natuurlijk mijn taak om er voor haar te zijn. Moet ik naar beneden gaan of niet? Ik overleg met Werner, maar die kan me ook geen advies geven.

Marian is zelf een klimster; ze heeft samen met mij op de toppen van de Mont Blanc, Denali en Aconcagua gestaan, en weet hoe belangrijk deze beklimming voor me is, en ze zal nooit degene willen zijn die me uit de expeditie en de verwezenlijking van mijn droomwens haalt. Ze zal zelf dan ook niet vragen of ik terugkom om nu bij haar te zijn. Het is aan mij om een beslissing te nemen.

Nu ik weet dat ze weer redelijk in orde is, besluit ik hier te blijven en door te gaan. Als ik deze beklimming achter de rug heb, hoef ik hier niet meer terug te komen en kan ik er een volgende keer misschien gewoon voor haar zijn. De benodigde tijd om terug te reizen, de geïnvesteerde tijd en het geld, plus het besef dat Marian in elk geval geen schuldgevoel zal hebben doordat ik voor haar de expeditie verlaten heb, zorgen ervoor dat mijn egoïstische beslissing me bijna logisch in de oren klinkt.

De volgende dag gaat Ruby met Sander, Marc S. en Werner mee naar beneden. Mark T. en ik besluiten om nog een dag langer in het ABC te blijven en alvast wat spullen verder naar boven te brengen. We volgen de rotsgraat langs resten van oude kampen tot we niet verder kunnen; de weg wordt versperd door een grote rotswand met bovenin een prachtige ijswaterval. Het wordt tijd om de hier bijna vlakke gletsjer op te gaan.

Eindelijk lopen we na alle rotspaden over krakende sneeuw en kijken we recht naar de steile ijswand die ons de volgende keer naar de NoordCol moet leiden. Heel veel verder, nauwelijks herkenbaar, steekt een besneeuwd rotsdriehoekje uit de lange topgraat: de top van de wereld.

Onze sherpa's leggen alle touwen aan en brengen de tenten omhoog. Zelf hoeven we daardoor alleen kleding, voedsel en persoonlijke spullen te dragen. Toch is het zwaar om met een rugzak van nog geen 25 kilo over de bijna vlakke gletsjer te lopen. Vreemd genoeg is het te w arm! Als we in de felle zon een paar grote zakken met voedsel en hoogtekleding onder de sneeuw verstoppen, zitten we op 6600 meter hoogte, maar het voelt alsof het een graad of dertig is. Het is voor Mark een nieuw hoogterecord en hoewel hij helemaal stuk zit, geniet hij zichtbaar.

Hij is maar een jaar of vier jonger, maar geeft mij af en toe het gevoel dat ik met mijn vierendertig jaar een oude man ben. Ik denk niet dat hij zich lichamelijk veel beter voelt dan de rest en door zijn rookverslaving kan dat ook helemaal niet, want hij krijgt veel minder zuurstof binnen. Hij is het lachende bewijs dat een beklimming van de Everest vooral een mentaal gebeuren is: als je je geestelijk goed voelt, kun je altijd door; als je in de put zit, is het snel afgelopen, ook al kan je lichaam nog best verder.

Ergens heeft Mark een schijnbaar onuitputtelijke bron van energie verstoppt. Zijn ADHD-achtige manier van doen weet hij perfect aan te vullen met een positieve instelling en die is wat mij betreft aanstekelijk en welkom. Zonder in kansloze competitiedrang te verzanden geven we elkaar regelmatig een goede mentale en dus ook lichamelijke boost en die zijn beide hard nodig. Als we een dagje later samen in één lange ruk teruglopen naar het ABC en met onvermijdbare natte voeten van de rivierdoorsteek toch zingend in het BC aankomen, ben ik erg blij dat hij erbij is.

Het is goed om Boris weer te zien. Hij ziet er beter uit en blijkt in het IC geslpen te hebben. Het plan was om door te gaan naar het ABC, maar toen Sander en Ruby naar beneden kwamen is hij met hen mee terug-

gegaan naar het BC. Werner is ook op de terugweg nog een nachtje in het IC gebleven en hoewel hij naar eigen zeggen door het advies van een kraai te volgen flink verdwaald was, blijft hij positief.

Werner is achter in de veertig en heeft dus al automatisch de gemoeidelijke bijnaam 'Opa' gekregen, hoewel hij wegens zijn enthousiaste uitslaapvermogen ook nog weleens 'de Marmot' genoemd wordt. Hij is als initiator en expeditieleider, maar ook vanwege zijn leeftijd de 'vader' van het team, maar drijft zijn zin nooit door en wordt in discussies vaak door zowel Sander als mijzelf – de twee koppigsten van het team – vaak onderuitgehaald. Dat weerhoudt hem er niet van om positief te blijven en te genieten van de expeditie.

Toch krijgt hij het tijdens de rustdagen zwaar te verduren. Het vooraf zonder al te veel commentaar genomen besluit om de zieke Boris in zijn eentje naar beneden te sturen wordt achteraf ineens zwaar bekritiseerd. Uiteindelijk spitst de discussie zich toe op de leiderschapsrol van Werner: kan hij wel expeditieleider zijn als hij ook als teamlid en klimmer naar de top wil? Welke rol krijgt als het erop aankomt voorrang?

De gemoederen lopen hoog op en Werner biedt zelfs zijn leiderschapsrol ter overname aan, maar dan blijkt snel dat iedereen die kritiek op Werner heeft zelf ook niet degene wil worden die zijn eigen kansen later misschien moet opgeven ten bate van het team. Ik kan me er niet zo druk over maken. Iedereen heeft er toch zelf voor gekozen om hier te zijn, we hoeven toch niet onze eigen verantwoordelijkheden af te schuiven op een leider?

Er blijken tijdens mijn afwezigheid in juli en augustus afspraken te zijn gemaakt. Er is zelfs een document ondertekend waarmee twee belangrijke punten overeengekomen zijn: ten eerste gaat veiligheid boven alles, ten tweede is het doel om er als team voor te zorgen dat minimaal één teamlid de top haalt. Het hoofddoel is dus bereikt als iedereen weer ongeschonden in Nederland terugkeert, en de expeditie is helemaal geslaagd als een van ons ook nog bovenkomt, en de teamleden die daar zelf niet toe in staat blijken zullen zich in dienst stellen van de overgebleven kanshebbers. Dat lijken me goede uitgangspunten en ik sluit me erbij aan.

Marian voelt zich gelukkig een stuk beter en kan zelfs weer zachtjes via de satelliet met me praten. Ik ben blij dat ik gebleven ben en voel me een stuk beter. Vreemd genoeg is zij degene die mij vanaf haar ziekbed moed inspreekt.

We leven hier nog steeds op Nepalese tijd en het is dan ook pas vijf uur 's morgens als ik op de 10e september mijn tent uit kruip om Mark te wekken. We gaan vandaag proberen om het ABC in één keer te halen. Volgens de metingen van mijn gps is het kamp hier hemelsbreed 16 kilometer vandaan; door alle bochten kun je daar zeker nog 4 kilometer bij optellen. Gisteren zijn Marc S. en Boris al naar het IC vertrokken. Vanavond zullen we samen met hen in het ABC zitten, als alles goed gaat. De rest vertrekt later vandaag; zij gaan naar het IC en morgen door naar het ABC.

De eerste paar uur gaat alles voorspoedig, maar als ik in het IC aankom moet ik lang op Mark wachten. Na een gezamenlijke rustpauze heb ik het laatste stuk in een uur gedaan, hij komt pas na nog een uur aan. De afgelopen week was hij altijd de sterkste, ondanks zijn door teer verstopte longen. Wel was hij de laatste paar dagen veel stiller dan anders en schreef hij urenlang in zijn dagboek.

Er lijkt meer aan de hand te zijn. In de ijle lucht en de eenzaamheid van de Everest kunnen jarenlang weggestopte gevoelens ineens boven komen drijven. Daarom zijn mentale kracht en doorzettingsvermogen zo belangrijk om door te kunnen gaan en om weer heelhuids beneden te kunnen komen. Toch wil hij na een stop in het IC doorgaan naar het ABC; ik besluit om bij hem in de buurt te blijven. Nog geen uur buiten het IC lijkt Mark ineens volledig in paniek te zijn.

‘Ik kan dit niet, Harry.’

Ik denk even dat hij bezorgd is over het lage tempo.

‘We kunnen onze tijd nemen, Mark. Als we rustig doorlopen dan komen we er vanzelf. We zijn op tijd vertrokken en we weten de weg nu.’

‘Nee, ik ben te moe, ik kan dit niet aan. Ik ga terug naar het IC en zie morgen wel.’

Hij heeft tranen in zijn ogen. Wat is er toch aan de hand?

‘Gaaf het, Mark?’

‘Ja, ik red me wel. Ik heb alleen geen slaapzak bij me, maar Werner, Sander en Ruby komen ook zo in het IC aan. Ik slaap wel tussen hen in in mijn donsjas.’

‘Hier, neem mijn donsjas ook maar mee, dan kun je die om je benen slaan; samen met de jouwe is het bijna een slaapzak. Vraag de rest maar of ze hem morgen meenemen naar het ABC.’

Hij pakt mijn jas aan, geeft me een hand en vertrekt. Het is ondertussen flink gaan sneeuwen, en terwijl ik zijn gedaante door de vage grijze muur heen weg zie schuifelen voel ik me ineens erg alleen. Er is geen geluid te horen, de melancholieke muziek uit mijn iPod maakt het allemaal nog wat surrealistischer en ik verhoog mijn tempo flink, zodat ik een paar uur later al in het ABC ben, waar Boris en Marc S. ook een uurtje eerder aangekomen zijn.

Later bel ik met Werner, die met Sander en Ruby in het IC is aangekomen en nu bij Mark zit. Mark is goed aangekomen, maar hij is in het kamp volledig ingestort, en is verdrietig en in paniek. Ik hoop dat hij wat kan slapen en morgen met de rest mee kan komen.

De volgende dag relaxen we wat in het ABC, totdat om één uur het geplande telefoontje van Werner doorkomt.

‘We zijn vlak bij het ABC. Mark is niet meegekomen. Zijn expeditie is voorbij. Misschien wacht hij op ons in het BC.’

Het blijkt dat Mark ondanks zijn jonge leeftijd waarschijnlijk de meeste bergsportervaring van ons allemaal heeft. In zijn directe omgeving zijn veel mensen omgekomen in de bergen en ineens is zijn vastberadenheid omgeslagen in angst voor de Everest. Hij wil niet dat zijn familie door spanning en misschien nog een ongeval nog meer verdriet wordt aangedaan.

Ik wist hier niets van, maar hij had het Werner klaarblijkelijk wel vooraf verteld, en die had geen reden gezien om hem de deelname aan de expeditie af te raden. Mark zit er nu helemaal doorheen en wil naar huis. Het is niet duidelijk of we hem nog terugzien in het BC of dat hij zo snel mogelijk vertrekt.

De toch al slechte sfeer wordt nog een graadje slechter als ik Werner en Sander om mijn donsjas vraag.

‘Kun je mijn Baltoro-jack geven? Het is fris hier.’

‘Die ligt nog in het i.c.’

‘Hoezo, waarom?’

‘Hij was te zwaar, we konden hem niet meenemen.’

‘Hoe bedoel je “te zwaar”? Die jas weegt nog geen kilo. Bedoel je dat je niet een kilo materiaal over drie personen kan verdelen?’

‘We waren moe.’

Ik word pissig. Ik heb mijn warme donsjas meegegeven om Mark te helpen, en vervolgens laten mijn teamgenoten de dure jas gewoon achter, terwijl ze weten dat ik hem hier in het koude ABC constant aanheb. Fijn teamwork.

’s Avonds probeert Werner de sfeer wat te verbeteren door zijn voorraad verrassingsvoedsel aan te spreken. Als de kok binnenkomt met een dampende schaal witte rijst, loopt Werner snel naar buiten en komt even later binnen met een bakje kant-en-klare pindasaus. Goed dat we jaks hadden, zoiets zou je zelf nooit ofte nimmer omhoogsleden, maar het is wel erg lekker.

‘Dat zal smaken bij de rijst. Ik zal het even naar de kok brengen, dan warmt die het wel even op,’ zegt Werner enthousiast, en hij verdwijnt weer uit de tent.

Enkele minuten later komt de kok binnen met de pindasaus in een keurig stenen schaalje en hij plaatst het trots midden op tafel, alsof hij het recept zojuist zelf heeft bedacht. Ik neem een schep en proef de saus samen met een hapje rijst. Heerlijk, het smaakt me goed.

Plotseling trekt Marc S. een vies gezicht en ruw gooit hij zijn bord op tafel.

‘Godver, die saus is koud! Ik heb het helemaal gehad hier.’

Hij loopt kwaad de eettent uit en verdwijnt in zijn eigen tent om er vervolgens niet meer uit te komen. Vol verbazing vraag ik me af wat er aan de hand is. Waarom moet hij zo sterk reageren als het extraatje van Werner niet helemaal perfect is? En hoe denken we als een team te kunnen werken als een paar ons gewicht voor de klimmers te veel is

en dus een noodzakelijke donsjas maar gewoon genegeerd wordt? Op deze manier komen we nergens.

Marc is een prima vent, een sterke man die samen met Werner op de Shishapangma had geklommen en dus al hoogte-ervaring tot 7500 meter had. Nooit te beroerd om iets voor een ander te doen; hij zou nooit mijn jas hebben laten liggen, zoals de anderen hadden gedaan. Maar de afgelopen week is zijn humeur met de dag gedaald, omgekeerd evenredig aan de stijging van zijn grote lichaam.

Zijn maag is blijkbaar niet in orde, maar dat is niet het voornaamste. Iedereen in het kamp heeft door de dunne tentwanden heen kunnen horen hoe hij regelmatig met het thuisfront spreekt. Het lijkt alsof hij een ultimatum heeft gekregen: naar huis komen of je gaat maar alleen verder.

Het zit hem duidelijk dwars, en samen met Sander spreek ik er de volgende ochtend met hem over, waarbij we alle aspecten proberen af te wegen. Wat er precies in Marc omgaat laat hij echter niet weten, maar blijkbaar is alles nu het kookpunt genaderd. In gedachten is hij volgens mij alweer op zeeniveau, en ik vermoed dat zijn lichaam niet veel later zal volgen.

Onwillekeurig denk ik terug aan de eerste Nederlandse Everest-expeditie in 1982, die uiteindelijk door ruzies, slecht weer en een ongeval eindigde, maar door de op tv en in de geschreven verslagen uitvergroete discussie tussen teamleden Robert Weijdert en Ronald Naar over een handjevol pinda's uiteindelijk bekend is geworden als de 'Pinda-expeditie'. We hebben het voor en tijdens deze beklimming vaak gehad over de oude Nederlandse expedities en hun teamleden en de recente via de rechter, in artikelen en boeken en anderszins uitgevochten aantijgingen over al dan niet gehaalde bergtoppen. We spraken af om ons allereerst als team op te stellen en zo de klimwereld te laten zien dat er een nieuwe generatie Nederlandse expeditieklammers is opgestaan. Hebben we dan niets geleerd in de afgelopen tweeëntwintig jaar en gaat onze beklimming de boeken in als de 'Pindasaus-expeditie'? Het stemt me treurig.

Als Sander en ik de volgende dag bij de gletsjer aankomen en de begraven *cache* van Mark uit de sneeuw vissen zien we dat hij anderhalve kilo suiker had begraven. Hoe had hij ooit kunnen denken dat hij die boven 7000 meter zou weggrijpen?

Sander is zwaar vermoeid en wil niet verder. We hebben afgesproken om de eerste nacht op de NoordCol niet alleen door te brengen en dus keren we samen om. Dat komt mij ook wel goed uit, want de door de ijswanden gereflecteerde hitte haalt alle energie genadeloos weg.

De sherpa's hebben ondertussen de touwen aangelegd tot aan de NoordCol, maar Lhakpa is bijna onder een lawine bedolven geraakt. Boka Lama was vlak onder de col bezig de touwen vanonder de verse sneeuw vandaan te trekken, toen een grote plak sneeuw ineens loskwam en richting de lager klimmende Lhakpa gleed. Hij kon naar eigen zeggen nog net wegduiken. De lawine was niet erg groot, maar de weg naar de NoordCol is bezaaid met diepe gletsjerspletten waar je zo in belandt. Zelfs de relatief veilige route die we volgen heeft zijn gevaren. Gelukkig zullen we vanaf NoordCol voornamelijk over rotsen en sneeuwgraten klimmen, waar het lawinerisico bijna afwezig is.

Terug in het kamp horen we nieuws dat niet echt als een verrassing komt. Marc S. geeft het op en gaat morgen naar huis. Hij voelt zich in diverse opzichten niet goed, en slikt nu ook nog eens antibiotica om een keelinfectie te onderdrukken. We zullen hem missen, niet alleen omdat ik hem ondanks de recente uitval ken als een goede vent die doet wat hij zegt, maar ook omdat we ondertussen met nog maar vier klimmers zijn overgebleven. Iedereen voelt zich anders, en het zal erg lastig worden om teams te vormen zodat we samen kunnen klimmen.

Boris voelt zich nog steeds niet sterk en zegt dat hij erover denkt om ook naar Nederland terug te gaan. We weten hem over te halen om net als Werner een gedeelte van zijn spullen omhoog te dragen, zodat hij morgen verder kan kijken. Het gaat echter niet van harte en de volgende dag blijft hij in het ABC, terwijl Werner, Sander en ik nu echt proberen om de 7000 meter te halen.

Het is ijskoud als we vertrekken. Ik heb bij gebrek aan mijn donsjas mijn volledige donspak aan moeten trekken en Sander draagt zelfs de enorme donswanten die hij voor de topdag heeft aangeschaft. De zon bereikt het pad al snel en de gevoelstemperatuur schiet in korte tijd omhoog. Ik moet het pak aan alle kanten openzetten om niet te gaan zweten, een verlies van kostbaar vocht.

Het stuk naar het begin van de touwen gaat steeds sneller en ik voel me fit. De vogels hebben de in een plastic zak onder de sneeuw begraven gevriesdroogde maaltijden toch weten te vinden en hebben er een paar opengepikt en de inhoud over de sneeuw verspreid, als een litteken op de zo maagdelijke sneeuw.

Het eerste stuk is ijzig en ik ben blij met de touwen die de sherpa's hebben aangelegd. De speciaal voor de vaste touwen meegenomen *jumar* komt goed van pas. Dat is een handzame stijgklem, een metalen apparaat dat via een bandlus het vaste touw met mijn gordel en dus mij verbindt. Eenmaal om het touw geklemd wil de jumar wel omhoogschuiven, maar hij blokkeert als er neerwaartse kracht op uitgeoefend wordt. Het is in feite een met me meebewegend zekeringspunt en het zorgt ervoor dat ik niet naar beneden kan glijden zolang ik het goed aan de vaste touwen bevestig.

Nu eens gaan de punten van de onder onze schoenen bevestigde stijgijsers maar een paar millimeter het blauwe ijs in, dan weer verdwijnen onze voeten bijna geheel in kleine spleten. Het is erg zwaar, de rugzakken zijn vol, de zon brandt en de helling is af en toe bijna verticaal en van hard ijs, maar toch voel ik me gelukkig. Ik draai me om en roep naar Sander en Werner:

'Hé mannen! We klimmen op de Everest!'

Het is 14 september. We zijn op bijna 7000 meter hoogte en eindelijk klimmen we echt op de berg in plaats van simpelweg omhoog te lopen naar de voet van het massief. Er is niemand anders op de berg, hier niet en ook niet aan de Nepalese kant. We zijn alleen op de Everest.

Het oorspronkelijke plan was om vandaag af te dalen naar het begin van de ijswand om nog een lading spullen en voedsel omhoog te bren-

gen naar de NoordCol, maar zoals vaak in de bergen worden de plannen aangepast; we zijn nog niet voldoende geacclimatiseerd. Doordat we moe zijn van de onrustige nacht besluiten Sander en ik om helemaal af te dalen naar het ABC en daar een nachtje bij te komen. Vervolgens willen we dan weer terug omhoog, en zo mogelijk nog verder. Werner, wiens drinkwaterzak in zijn slaapzak opengegaan was, had ook niet goed geslapen, maar wil toch liever op de NoordCol blijven. Hij wil ter acclimatisering vandaag naar kamp 2 op 7500 meter lopen en daarna weer in het NoordCol-kamp slapen.

De afdaling gaat eenvoudig en met elke stap omlaag voelen we ons beter. Enkele ijzige stukken zijn zo steil dat we onze *abseilacht* gebruiken. Dat is een simpel maar effectief metaal voorwerp in de vorm van een acht, dat er door middel van extra wrijving voor zorgt dat de afdaling over steile gedeeltes controleerbaar langzaam gaat.

Als we in het ABC aangekomen zijn, blijkt de laptop het begeven te hebben en ook de satelliettelefoon weigert dienst. Boris voelt zich gelukkig wel beter en wil morgen met ons mee omhoog. Het lijkt erop dat we toch nog een klimteam zijn.

Dan hoor ik via de radio van de afdalende Marc dat mijn donsjas ondertussen verdwenen is uit de verder lege tent in het IC. Waarschijnlijk is hij gestolen door de jkdrijvers.

Onverwacht komen de drie sherpa's in het ABC aan. Ze zouden de touwen aanleggen naar kamp 2, maar ze blijken niet verder dan 7200 meter gekomen te zijn. Werner is dan ook niet hoger gegaan en zit nu te balen op de NoordCol.

De sherpa's zijn sterk, maar werken niet zo hard als verwacht en nu de expeditieleider Werner er niet is spreek ik ze erop aan. Het is gebruikelijk dat ze twee dagen werken en dan een dag uitrusten, maar de afgelopen drie weken hebben ze alleen touw aangelegd tot 7200 meter en een paar ladingen omhooggebracht, wat gelijkstaat aan vier à vijf dagen werk. Lhakpa is de baas van de drie en zegt dat ze nog tijd genoeg hebben, maar Boka Lama zegt opeens dat hij niet naar de top wil; het zou te gevaarlijk zijn.

Volgens hem is er lawinegevaar boven op de berg. Als ik hem zeg dat

de route juist veilig is doordat deze grotendeels over een graat loopt zegt hij opeens dat er nog nooit iemand in het najaar de top van de Everest heeft gehaald. Als ik hem laat weten dat van de ruim 2000 personen die de afgelopen vijftig jaar de top gehaald hebben, er meer dan 250 dat in september of oktober hebben gedaan zegt hij dat dat niet klopt en plotseling verstaat hij nog maar weinig Engels. We spreken af dat ze uiterlijk over drie dagen de touwen naar kamp 3 op 7900 meter zullen opleveren, zodat we geen verdere vertraging van de expeditie zullen hebben.

Boris komt de volgende dag toch niet mee omhoog; hij voelt zich weer slecht. Sander is samen met Ruby voor mij vertrokken, maar ik haal ze al snel in. Als ik aan de voet van de ijswand mijn rugzak volgeladen heb met voedsel, kleding en cameraspullen, zijn ze nergens te bekennen en dus begin ik maar alleen aan de beklimming. De rugzak is loodzwaar, maar ik voel me sterk en binnen drie uur ben ik weer boven bij Werner, ruim anderhalf uur sneller dan eergisteren. Twee sherpa's hebben me onderweg ingehaald, maar Lakpha is langzamer. Als we boven zijn, ontstaat er een felle discussie.

Ik wil weten hoeveel touw we hebben en hoeveel er nog nodig is voor een veilige beklimming. We hoeven niet alles af te zekereren, de helling is gemiddeld niet zo steil, we kunnen best grote gedeeltes in 'alpiene stijl' klimmen, dus met een paar klimmers aan een touw omhoogklimmend, zonder zekering aan vaste touwen. Als ze dat niet willen of als er dan nog niet voldoende touw is om de gevaarlijkste gedeeltes af te zekereren, dan moeten we meer laten sturen vanuit Kathmandu; dat kan nog best voor de toppoging. De sherpa's geven geen direct antwoord en zeggen dat het gevaarlijk is op de helling en dat ze niet naar boven willen. Ik wil niemand in gevaar brengen, maar wil toch wel weten waarom het dan gevaarlijk is. De paar centimeter verse sneeuw is allang gezet en verder is het al weken bijna onafgebroken prachtig weer.

Ik stoor me aan Werner, die als expeditieleider dit soort gesprekken zou moeten leiden, maar hij stelt zich juist op als intermediair en

probeert de boel te sussen zonder tot een oplossing te komen. Het is frustrerend dat iedereen eropuit lijkt te zijn om de expeditie zo veel mogelijk dwars te zitten en ik ben nog boos als we gaan slapen.

Werner is flink verzwakt na drie nachten op de NoordCol en besluit af te dalen naar het ABC in plaats van met mij omhoog te gaan naar kamp 2. Ik wacht een paar uur, totdat ik kan zien dat de sherpa's echt nieuw touw aan het aanleggen zijn, en klim ze dan achterna, mijn rugzak volgeladen met voedsel, hoogtekleding en cameraspullen, inclusief alles wat ik voor een topoging nodig zal hebben.

Allereerst moet ik een stukje naar beneden, naar de eigenlijke col, maar daarna gaat het geleidelijk naar boven. De constante sneeuwgraat blijkt te bestaan uit een stuk of vier losse heuvels met afwisselende hellingshoeken. Het aanvankelijk goede weer verslechtert snel. De wolken omvatten me nu volledig en door de zacht vallende sneeuw zie ik weinig buiten de paar meter touw voor me. Ik word verrast door de afdalende sherpa's, die zonder aan het touw gezeerd te zijn naar beneden rennen en af en toe zelfs springen. Zo fit ben ik niet en bovendien ga ik omhoog, maar het is goed te zien dat ze klaarblijkelijk niet meer bang zijn voor lawines.

Als het touw ineens ophoudt, ben ik in de *whiteout* gelijk mijn oriëntatie kwijt. Ik neem contact op met het ABC en zeg dat het touw verdwenen is en dat ik mijn klim nog een paar minuten vervolg om te kijken of het touw weer verdergaat. Na enig zoeken zie ik een meter of dertig verder weer een sneeuwanker met touw en vervolg mijn weg omhoog. De laatste heuvel lijkt geen einde te hebben en de zware rugzak trekt me naar beneden. Na elke stap moet ik uitpuffen en weer op adem komen. De hoogtemeter geeft 7500 meter aan, dus de tent zou hier in de buurt moeten zijn.

Net als ik denk dat de sherpa's de tent helemaal niet opgezet hebben, zie ik nog geen drie meter voor me een gele vlek opdoemen. Snel zoek ik de rits, en ik kruip naar binnen, weg uit de sneeuw en de wind. Binnen ligt een zuurstoffles. We hebben afgesproken dat we zo hoog mogelijk zonder zuurstof klimmen en ik heb dan ook niets gebruikt, maar voor noodgevallen zullen we in elk kamp een fles leggen. Het geeft een

veilig gevoel en vrolijk begin ik sneeuw te smelten. Gelukkig doet mijn derde aansteker het wel, anders was ik in moeilijkheden gekomen.

De vriesdroogmaaltijd smaakt me prima en ik eet een tweepersoonsportie op voordat ik op 7500 meter hoogte mijn slaapzak in kruip. De radio werkt niet en ik gebruik de telefoon om door te geven dat ik veilig ben aangekomen en me goed voel.

Sander en Boris geven aan dat ze naar huis willen; ze voelen zich niet goed genoeg om nog hoger te klimmen. Betekent dat dat alleen Werner en ik nog omhoog willen? En blijft de rest nog om ons te ondersteunen, zoals afgesproken? We hebben nog bijna vier weken de tijd, ruim voldoende om nog een keer af te dalen en weer omhoog te gaan voor een toppoging. Werner is weer in het ABC aangekomen. Van de Nederlanders bevindt alleen ik me nog op de berg.

Alleen op de Everest. Op de rand van de *Death Zone*, het gebied boven de 7500 meter hoogte waar geen mens kan overleven. Extreme stormen, temperaturen tot -40 graden en een luchtdruk die nog maar een derde van die op zeeniveau is. Hier halveert je denkvermogen en stopt je spijsvertering. Zelfs met goed weer en gebruik van extra zuurstof houdt je lichaam er simpelweg mee op als je daar te lang blijft.

De sherpa's zullen nu op de NoordCol zitten. Als het weer goed is komen ze morgen weer omhoog om de touwen naar kamp 3 op 7900 meter aan te leggen, minder dan 1000 hoogtemeters van de top van de wereld. Ik val in slaap en word pas weer wakker doordat de neer-dwarrelende rijp in de tent me de volgende ochtend wekt.

De lucht is strakblauw en er is geen wind. Het weer is perfect. De sherpa's zie ik niet; die zouden nu toch wel omhoog moeten komen. Eerst maar wat sneeuw smelten en een ontbijtje maken. Het uitzicht is overweldigend. Ik kijk neer op de herkenbare top van de ruim 7000 meter hoge Pumori en het grote Cho Oyu-massief steekt scherp af tegen de blauwe lucht. De gletsjertongen die de verschillende bergen van elkaar scheiden lijken op kunstig wit geschilderde rivieren en de schaduw van

de Everest vormt een scherpe lijn, waaronder het blauw van de lucht nog iets dieper is dan erboven.

Na het ontbijt doe ik mijn schoenen aan, ik pak mijn camera en pickel, en klim een tiental meters omhoog. De helling is niet steil en de sneeuwcondities zijn perfect. Mijn schoenen verdwijnen een paar centimeter in de sneeuw, precies genoeg om niet vermoeid weg te zakken, maar voldoende om grip te hebben.

Boven me gaat de sneeuwelling over in een rotsgraat. Er ligt nog voldoende sneeuw. Het pad naar het volgende kamp lijkt niet erg moeilijk: er slingert een logische lijn door de rotsen, er zijn veel zekeringspunten en door de diverse rotspunten is er veel houvast. De helling is constant en een graad of vijfenveertig steil, hier hebben we eigenlijk geen vaste touwen nodig. Door de gisteren in mijn rugzak omhooggesjouwde anderhalve kilo zware 200-millimeter zoomlens lijkt de toppiramide erg dichtbij. Beneden me steekt de eenzame gele tent af tegen de witte sneeuw, die alleen wordt onderbroken door mijn verse voetstappen.

Nadat ik het 500 meter lager gelegen NoordCol-kamp gefilmd heb richt ik de camera op mijzelf.

‘Zo, het is halftien, 18 september. Achter me zie je de top van de Everest, nog 1300 hoogtemeters verwijderd. Het weer is wederom goed, het zou vandaag wat slechter worden. Vannacht hier geslapen, geweldig plekje, 7500 meter.’

‘Ik was helaas alleen, de rest van het team heeft allemaal opgegeven wegens fysieke of mentale ziektes en zwakheden en het ziet er niet naar uit dat het allemaal nog gaat veranderen en het lijkt er op dit moment op dat ik de enige ben in het hele team die nog iets wil doen om deze mooie berg te beklimmen.’

Ik film de omgeving: Changtse, Cho Oyu, de West Ridge en de top van de Everest. Ik ben even stil, overweldigd door de schoonheid van het hooggebergte. Het wil er bij mij niet in dat de anderen niet méér doorzetten om het doel te bereiken waar we allemaal op onze eigen manier zo lang naartoe geleefd hebben en sluit af met: ‘Zware teleurstelling dus, dit team.’

Er is nog steeds geen teken van leven op de NoordCol. Ik kan de twee gele tentjes vanaf hier zien, maar ze lijken verlaten. De radio werkt niet goed en de telefoon weigert weer. We hadden afgesproken dat de sherpa's vroeg omhoog zouden komen, zodat ik eventueel met hen mee omhoog zou kunnen gaan als ik me goed zou voelen.

Na nog een halfuurtje wachten in de sneeuw houd ik het voor gezien. Blijkbaar zijn de sherpa's afgedaald in plaats van omhooggekomen. Ik ben benieuwd wie hun dat gezegd heeft; met mij is in elk geval niets overlegd. Geen medeklimmers, geen sherpa's – ze zitten allemaal in het ABC of lager.

Ik ben nu echt alleen op de Everest.

De afdaling naar de NoordCol is simpel en ik ben binnen een uur weer in het kamp, waar geen spoor van de sherpa's te bekennen is. Ze zijn dus inderdaad naar beneden gegaan, tegen de afspraken in.

Als ik in het ABC aankom, zit Lhakpa buiten de tent en zegt meteen dat de sneeuw te zacht was om omhoog te gaan. Dat is onzin, ik ben net zelf door de sneeuw afgedaald, en hoewel die hier en daar zacht was, was het zeer goed te doen, en de condities rond en boven het kamp waren nog veel beter.

Iets verderop zitten de overgebleven teamleden zwijgend in de zon. Als ik naar hen toe loop, begint Werner te praten.

'Ik zal het maar meteen zeggen: we hebben unaniem besloten om de expeditie te beëindigen.'

Ik ben met stomheid geslagen en vraag hem het te herhalen. Na mijn eerste verbazing voel ik woede opkomen over de betekenis en formulering van deze uitspraak. Hoezo unaniem? Mij is niets gevraagd!

Vooral Sander en Boris zijn erg agressief en lijken één front te hebben gevormd. Ze verwijten me dat ik de veiligheidscode verbroken heb door alleen te gaan slapen in kamp 2. Als ik ze vraag hoe het dan anders had gekund aangezien Werner en ik de enigen zijn die boven NoordCol uit geklommen zijn en Werner was afgedaald, krijg ik geen antwoord. Gisteren hebben ze besloten dat ze zelf naar huis willen, en dus moet blijkbaar de hele expeditie maar ophouden.

‘Maar hoe zit het dan met de gezamenlijke afspraak dat de rest van het team de sterke klimmers zal ondersteunen als er nog iemand door wil gaan? Ik heb net zonder problemen en zonder zuurstof op 7500 meter geslapen en heb al mijn spullen voor de toppoging al in kamp 2!’

Stilte.

Dan maakt Werner het onbedoeld nog erger.

‘Het maakt ook niet uit, de jaks zijn al besteld.’

Het voelt alsof er een mes in mijn rug is gestoken. Er is dus al besloten om alles op te doeken, terwijl ik nog aan het klimmen was! Hoe kan zo’n belangrijke beslissing worden genomen zonder dat ik erbij ben, helemaal als Sander en Boris al besloten hadden om naar huis te gaan? Werner en ik hadden samen met de sherpa’s gewoon door kunnen gaan. De condities zijn volmaakt en we hebben tijd genoeg. Wég afspraken, wég teamwork, wég expeditie, wég geld, wég tijd, wég droom.

Werner vervalt weer in zijn zinloze rol als intermediair en probeert de boel te sussen. Hij wijst op de discussie met de sherpa’s, maar ik vertel hem dat de condities naar en boven kamp 2 perfect waren.

Hij laat me weten dat hij deze beslissing eigenlijk niet wilde nemen. Hoezo ‘de beslissing niet willen nemen’? Hij is expeditieleider! Beslissingen nemen is zijn taak. Kennelijk hebben Boris en Sander de controle overgenomen, en als zij niet kunnen of willen klimmen, dan mag blijkbaar niemand omhoog. Zonder sherpa’s, koks en teamgenoten is het onmogelijk om door te gaan, en overmorgen wordt het kamp al opgedoekt.

De sherpa’s gaan de volgende dag vrolijk op pad. Blijkbaar zijn de condities toch niet zo slecht als ze deden voorkomen, want ze klimmen in slechts een paar uur ruim 1100 meter omhoog naar kamp 2 om onze tenten en mijn spullen van de berg af te halen. Boris, Sander en Ruby zijn al vroeg richting het BC vertrokken, Werner en ik willen wachten totdat we zeker weten dat alle spullen van de berg zijn gekomen.

Wederom vraag ik hem als expeditieleider zijn beslissing toe te lichten en zich nader te verklaren. Hij was de afgelopen weken ook sterk en

positief, en is naar eigen zeggen al sinds 1992 bezig met zijn droom om de Everest te beklimmen. Geeft hij die zomaar op? Na wat gedraal geeft hij toe dat de beslissing te snel en onder druk van Boris en Sander genomen is, en hij biedt me zijn verontschuldiging aan dat dit gebeurd is zonder mij te raadplegen. Omdat hij zich nog steeds goed voelt en eigenlijk ook wel door wil gaan zal hij de sherpa's vanmiddag vragen of ze samen met ons alsnog verder willen.

Later die dag komen de sherpa's volbeladen in het ABC aan, maar ze weigeren om als miniteam door te gaan. Ze willen naar huis en niet meer omhoog. Ze vertellen me dat ik sterk genoeg ben om naar de top van de berg te klimmen als ik nog een keer terugkom, maar dat maakt me niet echt vrolijker. Het is dus echt over en uit.

Ik kan niemand anders de schuld geven dan mezelf, want het was mijn keuze om me bij deze expeditie aan te sluiten, maar het is een zware teleurstelling. Het is niet de schuld van de Everest; die staat er gewoon en heeft niet om ons gevraagd. Misschien is de berg beter geschikt als droom dan als werkelijkheid en had ik hier nooit moeten komen.

Een paar dagen later zijn we weer in Kathmandu. We hebben nog veel gesproken over de beslissing en de ergste spanning is wat minder geworden. Op zeeniveau blijken Boris en ik het zelfs goed met elkaar te kunnen vinden. Iedereen geeft nu toe dat de manier waarop de beslissing tot stand is gekomen fout was, maar Sander en Boris blijven erachter staan. De sherpa's waren niet blij toen we bij het verlaten van het BC de achttienjarige keukenhulp de grootste fooi gaven, maar ze protesteerden niet. Ze wisten donders goed dat ze niet hadden gedaan waarvoor ze betaald waren.

Als we Iceland Trekking-baas Tandy op het tekort aan jaks aanspreken, vertelt hij ons dat het een beproefd middel is van de Chinese verbindingsofficieren om meer geld te verdienen. Vervolgens zegt hij dat de drie sherpa's de sneeuwcondities helemaal niet slecht vonden. Ze wilden gewoon meer geld, en dit was hun gebruikelijke onderhande-

lingsmethode. Toen ze merkten dat een groot gedeelte van het team niet gemotiveerd was en dat dus de kans op een goede topbonus erg klein was, probeerden ze de expeditie zo snel mogelijk te laten ophouden; hun salaris was toch al binnen en er viel naar verwachting weinig extra te verdienen door nog door te klimmen.

De sherpa's hadden ons op de terugweg verteld dat er veel te weinig touw was, maar Tendency verdedigde zich met de stelling dat er voldoende ingekocht was; volgens hem zou er maar 2450 meter touw nodig zijn: dat was immers het hoogteverschil tussen het ABC en de top! Alsof een loodrechte helling het enige zou zijn wat de top van het ABC zou scheiden... Het is ongelooflijk dat iemand met zo weinig kennis van zaken de logistiek voor een Everest-expeditie denkt te kunnen organiseren.

Terug in Nederland besluit ik Marian te verrassen en haar bij haar ouders op te zoeken, waar ze nog steeds herstellende is van de operatie. Mijn laatste telefoontje was vanuit Kathmandu, toen ik nog niet wist welke vlucht ik zou kunnen nemen. Ze weet dus nog niet dat ik weer in het land ben.

Pas een paar kilometer voor haar huis bel ik haar op en ik loop even later met de grote plunjezak op mijn rug het huis binnen. De verwachte vreugde van het weerzien blijft echter uit. Ze neemt het me erg kwalijk dat ik niet heb laten merken dat ik overwogen had om naar huis te komen toen het zo slecht met haar ging. Ze had me tijdens de tocht telefonisch erg gesteund, maar haar ziekte en mijn afwezigheid hadden haar ook veel tijd gegeven om over ons als stel na te denken. Een paar weken later gaan we, na bijna vier jaar samen te zijn geweest, uit elkaar.

Mijn droom om de Everest te beklimmen is weg. Ik ben blut: al mijn geld zat in de afgelopen expedities. Mijn stormachtige relatie met Marian is voorbij en de natte, donkere najaarsdagen stemmen me nog somberder dan ik al was. Na de afgelopen twee expedities is mijn vertrouwen in een succesvol klimteam volledig verdwenen. Ik heb het helemaal gehad met expeditieklimmen, met de Everest, met de 7 summits

en met zogenaamde teams. Het wordt tijd om mijn oude leventje weer op te pakken: terug naar kantoor, terug naar een vast salaris en een paar weken vakantie per jaar.